kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Rapportage

Ervaren draagvlak en weerstand bij inwoners rond de huisvesting van vergunninghouders

Verkenning onder Nederlandse gemeenten

Colofon

Auteurs: Romy Santpoort, Daan de Bruijn, Celina Sanchez Ramirez, Koen Kros
Redactie: Joke Martens
Afbeelding omslag: 123RF.nl

September 2024
© Movisie

Te downloaden via: www.movisie.nl.
In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en

kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Movisie: kennis en aanpak van sociale vraagstukken
Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren.
Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting **4**

1 Inleiding **6**
De onderzoeksvragen 6
Methodologische verantwoording 6
Leeswijzer 9

2 Over de huisvesting van vergunninghouders, draagvlak en weerstand **10**

3 De ervaren aard en omvang van draagvlak en weerstand **13**

4 Het vergroten van draagvlak en het verminderen van weerstand: wat doen gemeenten? **23**
Langdurige maatschappelijke begeleiding: een zachte landing 23
Contact 26
Informatie en communicatie 27
De inzet van sleutelpersonen 28
Samenwerken met inwoners en lokale partijen 29
Samenwerken met partners binnen de asielketen 31

5 Hoe kan de Rijksoverheid gemeenten ondersteunen bij het vergroten van het draagvlak onder inwoners en het omgaan met weerstand? **32**
Meer betaalbare woningen 32
Flexibele regelgeving 33
Financiële middelen 34
Duidelijke en onderbouwde visie vanuit het Rijk 36
Landelijke communicatie 36
Praktische communicatieondersteuning en goede voorbeelden 37

6 Conclusie en aanbevelingen **39**
Oorzaken 39
Wat werkt in het vergroten van draagvlak of verminderen van weerstand 40
Hoe kan het Rijk gemeenten ondersteunen? 40
Tot slot 42

7 Bronnen **43**

8 Bijlagen **46**
Bijlage 1 - Overige grafieken en tabellen 46
Bijlage 2 - Vragenlijst 51
Bijlage 3 - Respondenten 59

SAMENVATTING

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het huisvesten van vergunninghouders, maar veel gemeenten hebben moeite met het halen van de toegewezen taakstelling. Daarbij lijkt het, uit berichtgeving van landelijke media, alsof er steeds meer weerstand is tegen het huisvesten van vergunninghouders. Hoe zien medewerkers bij gemeenten dit? In hoeverre ervaren zij weerstand en zien ze draagvlak bij de huisvesting van vergunninghouders? Dat heeft Movisie onderzocht in deze verkenning. Het onderzoek richt zich op de aard en omvang van draagvlak en weerstand bij inwoners rond de huisvesting van vergunninghouders, zoals ervaren door medewerkers bij Nederlandse gemeenten. Door middel van een enquête en vijf verdiepende gesprekken met gemeenten en hun samenwerkingspartners biedt deze publicatie inzicht in hoe gemeenten draagvlak ervaren, wat werkt bij het vergroten van draagvlak en welke ondersteuningsbehoeften gemeenten hierbij hebben.

Lichte weerstand

Gemeenten huisvesten vergunninghouders op verschillende manieren. Bijna alle gemeenten huisvesten vergunninghouders in bestaande sociale huurwoningen. Een deel maakt daarbij ook gebruik van grotere groepslocaties. Minder gebruikelijk, maar wel genoemd door gemeenten, is bijvoorbeeld het woningdelen of de huisvesting van jonge vergunninghouders in pleeggezinnen.
Uit de verkenning blijkt dat bijna alle gemeenten wel eens weerstand ervaren van inwoners tegen de huisvesting van vergunninghouders. Die weerstand is meestal licht van aard en komt veelal maar een enkele keer voor, in de vorm van protestbrieven, e-mailtjes of uitingen op sociale media. Sterke weerstand of weerstand waarbij sprake is van wetsovertreding, zoals bedreiging of vandalisme, komt relatief weinig voor. Naast weerstand ervaren medewerkers bij gemeenten ook actieve steun voor huisvestingsplannen, maar in mindere mate. Steun komt vooral voort uit solidariteit met vergunninghouders. Soms ontstaat steun ook als reactie op weerstand van anderen. Wanneer gemeenten weerstand ervaren, gaat het meestal over alleenstaande vergunninghouders die in grote gezinswoningen worden geplaatst en wachten op gezinshereniging en om de huisvesting van groepen (jonge) mannen bij elkaar.

Krapte op de woningmarkt

Als er sprake is van weerstand, dan is deze met name gericht op het gemeentebestuur en de vergunninghouders zelf. De door gemeenten veronderstelde motieven hebben vooral te maken met de krapte op de woningmarkt. Veel gemeenten merken dat inwoners het als oneerlijk ervaren dat vergunninghouders voorrang krijgen op sociale huurwoningen. Gemeenten geven aan dat een deel van de inwoners het beeld heeft dat vergunninghouders geen huur hoeven te betalen en veel gratis krijgen, terwijl dat vaak niet waar is. Weerstand die hieruit voortkomt, wordt vaak gevoed door negatieve berichtgeving en misinformatie in landelijke media en soms door racisme en discriminatie. Ook speelt met name de angst voor overlast in en verandering van de wijk een rol.

Draagvlak vergroten

Veel gemeenten zetten zich in om draagvlak voor de huisvesting van vergunninghouders te vergroten. Op basis van vijf verdiepende gesprekken met gemeenten hebben we werkzame elementen benoemd,

die volgens onze respondenten helpen bij het vergroten van draagvlak. Allereerst noemen gemeenten langdurige maatschappelijke begeleiding. Deze richt zich op een goede match tussen de vergunninghouder en de buurt samen met langdurige maatschappelijke begeleiding om een goede start in de buurt te waarborgen. Dit helpt om overlast en conflicten te voorkomen.
Een tweede werkzaam element is contact tussen vergunninghouders en de mensen in de buurt. Initiatieven die zulk contact bevorderen, zoals culturele festivals, maatjesprojecten en buurtmoestuinen, zorgen ervoor dat mensen elkaar ontmoeten en helpen zo vooroordelen te verminderen. Een derde werkzaam element is goede informatie en communicatie over de huisvesting vanuit de gemeente met de buurt. Gemeenten informeren omwonenden vaak via brieven, gesprekken of publiekscampagnes om misinformatie tegen te gaan, de overwegend negatieve beeldvorming in de landelijke media een tegengeluid te geven en begrip te vergroten.
Het vierde werkzame element is de inzet van sleutelfiguren uit de eigen gemeenschap. Dat zijn mensen die uit dezelfde gemeenschap komen als de vergunninghouders. Zij werken op een informele manier als een brug tussen vergunninghouders, omwonenden en de gemeente en ze bevorderen vertrouwen en begrip. Tot slot benadrukken gemeenten het belang van samenwerking met inwoners en (maatschappelijke) partners als belangrijke elementen om draagvlak te vergroten en de huisvesting van vergunninghouders goed te laten verlopen.

De rol van de Rijksoverheid

Hoe kan het Rijk gemeenten ondersteunen bij het vergroten van draagvlak? Gemeenten geven zelf aan dat voor groter draagvlak, ten eerste, meer woningen nodig zijn. Het gaat daarbij niet alleen om woningen voor vergunninghouders, maar ook om huisvesting voor andere inwoners die moeilijk aan een (sociale) huurwoning kunnen komen. Dat zorgt voor minder onvrede over de voorrangspositie van vergunninghouders. Daarbij zien gemeenten kansen om beter om te gaan met de schaarste op de woningmarkt door meer flexibiliteit en minder schotten in wet- en regelgeving. Ook financiële middelen kunnen helpen om woningen te kunnen aanpassen en zo meer woningen beschikbaar te maken. Daarnaast geven gemeenten aan dat zij met meer middelen vergunninghouders beter (en langer) kunnen ondersteunen bij hun integratie en contact met de buurt kunnen faciliteren.
Ten tweede geven gemeenten aan dat een duidelijke en onderbouwde visie vanuit het Rijk op het huisvesten van vergunninghouders hen kan ondersteunen bij het verantwoorden van beleid en het vergroten van draagvlak bij inwoners. Een derde belangrijke ondersteuningsbehoefte is hulp bij het tegengaan van mis- en desinformatie en de negatieve beeldvorming over de huisvesting van statushouders die daar (ten dele) uit voortkomt. Bijvoorbeeld door landelijke informatie en communicatie over de huisvesting van vergunninghouders gebaseerd op feitelijke, onderbouwde informatie over het beleid en de huisvesting van vergunninghouders.

Wij-zij denken

De bevindingen uit de verkenning sluiten bijna naadloos aan op bestaande literatuur en op Movisies ‘Wat werkt-kennis’ over het vergroten van draagvlak bij de komst en opvang van nieuwkomers. Eerder onderzoek wijst onder andere twee manieren aan waarop draagvlak vergroot kan worden: door het bevorderen van contact tussen groepen en door middel van (langdurige en consistente) communicatie gericht op het voorkomen van wij-zij denken. Dat zijn dan ook twee belangrijke handelings-perspectieven voor de toekomst.

1 INLEIDING

In februari 2024 heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) Movisie gevraagd om een verkenning uit te voeren onder alle Nederlandse gemeenten naar het ervaren draagvlak onder inwoners van gemeenten voor de huisvesting van vergunninghouders. Uit een eerdere kleinschalige kwalitatieve verkenning van het ministerie van BZK werd duidelijk dat gemeenten de huisvestings-taakstelling voor vergunninghouders in toenemende mate als een lastige opgave ervaren door de huidige woningmarkt. Uit die verkenning, uitgevoerd in de tweede helft van 2023 bleek dat 80 procent van de gemeenten het halen van de huisvestingstaakstelling voor de tweede helft van 2023 niet haalbaar achtte. Dat kwam vooral door het gebrek aan woningen, maar ook verminderd draagvlak onder inwoners bleek een belangrijke reden (van Binnenlandse Zaken, 2024). Om beter zicht te krijgen op de aard en omvang van het draagvlak en weerstand onder inwoners heeft het ministerie Movisie gevraagd een verkenning uit te voeren onder alle Nederlandse gemeenten.

DE ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van deze verkenning is het bieden van inzichten en handelingsperspectieven aan het ministerie van BZK om gemeenten in de toekomst zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen bij het versterken van draagvlak bij inwoners voor de huisvesting van vergunninghouders. De verkenning richt zich op de ervaringen van gemeenteambtenaren met draagvlak en weerstand bij inwoners[1] (niet op de ervaringen van inwoners zelf). In deze rapportage beschrijft Movisie de uitkomsten van de verkenning. In de verkenning stonden drie onderzoeksvragen centraal die in deze rapportage in de volgende hoofdstukken worden beantwoord.

1. Wat is de aard en omvang van het draagvlak en/of de weerstand onder inwoners voor het huisvesten van vergunninghouders?
2. Wat doen gemeenten om steun onder inwoners te vergroten en/of weerstand te verminderen ten aanzien van de huisvesting van vergunninghouders en wat werkt daarbij volgens hen wel en wat werkt niet?
3. Hoe kan de Rijksoverheid gemeenten ondersteunen bij het vergroten van het draagvlak onder inwoners en bij het omgaan met weerstand gericht op de huisvesting van vergunninghouders?

METHODOLOGISCHE VERANTWOORDING

De verkenning heeft plaatsgevonden van februari tot en met juni 2024. Om antwoord te geven op bovenstaande vragen heeft Movisie een vragenlijst verspreid onder alle Nederlandse gemeenten (gemeenten in Caribisch Nederland uitgezonderd). De vragenlijst is ontwikkeld in samenwerking en met inhoudelijke inbreng van het ministerie van BZK. Met behulp van de online surveytool *Enalyzer* is de vragenlijst door Movisie uitgezet. De vragenlijst is verspreid via de provinciale contactpersonen

[1] Met inwoners bedoelen we hier degenen die al in de betreffende gemeente woonachtig waren en niet de vergunninghouders.

(huisvesting) van het Inter Provinciaal Overleg (IPO). Zij hebben de uitnodiging tot deelname via een anonieme weblink naar de vragenlijst verstuurd naar hun eigen gemeentelijke contactambtenaren die betrokken zijn bij de huisvesting van vergunninghouders in de eigen gemeente. De data is geanalyseerd met behulp van analysesoftware SPSS.

Respons

In totaal hebben 221 respondenten uit net zoveel gemeenten de vragenlijst ingevuld. Op 1 januari 2024 waren er in Nederland 342 gemeenten.[2] Dit betekent dat het onderzoek een responspercentage van 64,62 procent had. Zie figuur 1 voor een verdeling van de respons. Initieel is de vragenlijst geopend door 315 mensen. De respondenten van wie de gemeente niet te achterhalen was, zijn verwijderd voor de analyse. Ook zijn dubbele gemeenten uit de data gehaald voor de analyse. Bij meerdere respondenten uit dezelfde gemeente hebben we eerst gekeken naar de volledigheid van de vragenlijst. Bij gelijke volledigheid hebben we de keuze gemaakt voor de eerste respons.

Van de 221 respondenten heeft 76 procent de vragenlijst volledig ingevuld. Doordat de incomplete respons qua volledigheid verschilt, benoemen we bij onze bevindingen steeds het aantal respondenten relevant voor de analyse, wanneer deze afwijkt van het totaal (n=XXX). In figuur 2 is een verdeling te zien van de respons per provincie. Een volledig overzicht van de beleidsdomeinen en de functies van de respondenten is te vinden in bijlage 1[3].

Figuur 1: Respons naar gemeentegrootte

Gemeente grootte	***Respons (n)***	***Responspercentage***	***Percentage gemeenten naar gemeentegrootte***
Kleine gemeente (< 50.000 inwoners)	145	65,6%	72%
Middelgrote gemeente (50.000-100.000 inwoners)	54	24,4%	18%
Grote gemeente (> 100.000 inwoners)	22	10,0%	10%
Totaal	*221*	100%	100%

[2] Gemeentelijke indeling op 1 januari 2024 | CBS
[3] In bijlage 1 zijn alle figuren van deze rapportage te vinden.

Figuur 2: Respons per provincie

Provincies	***Aantal gemeenten dat vragenlijst heeft ingevuld***	***Totaal aantal gemeenten in de provincie***	***Responspercentage per provincie***
Drenthe	10	12	83,3%
Flevoland	6	6	100,0%
Friesland	10	18	55,6%
Gelderland	20	51	39,2%
Groningen	6	10	60,0%
Limburg	18	31	58,1%
Noord-Brabant	43	56	76,8%
Noord-Holland	33	44	75,0%
Overijssel	10	25	40,0%
Utrecht	19	26	73,1%
Zeeland	9	13	69,2%
Zuid-Holland	37	50	74,0%
Totaal	*221*	*342*	64,6%

Verdiepende gesprekken

Naast de online enquête heeft Movisie verdiepende gesprekken gevoerd met vijf gemeenten en hun samenwerkingspartners (met name woningcoöperaties en maatschappelijke organisaties). In deze gemeenten hebben we gesproken met ambtenaren die ook de online vragenlijst hebben ingevuld en die positief hebben gereageerd op het verzoek mee te willen werken aan een verdiepend gesprek. We hebben gemeenten geselecteerd die in de vragenlijst aangaven dat zij concrete en succesvolle initiatieven hebben uitgevoerd om draagvlak bij inwoners te vergroten. Zo kunnen we leren van hun ervaringen. Bij de selectie van deze gemeenten hebben we ook gezorgd voor een diversiteit aan gemeenten op basis van geografische spreiding en op basis van het aantal inwoners.

Bij vier gesprekken sloten ook collega-ambtenaren van dezelfde gemeente aan en bij drie gesprekken sloten ook medewerkers van woningcorporaties of vastgoedbeheer, het COA, VluchtelingenWerk en andere maatschappelijke organisaties aan. In totaal hebben we twintig respondenten gesproken. Van deze (groeps-)gesprekken zijn de verslagen door twee onderzoekers gecodeerd en geanalyseerd.

Zowel de vragenlijst als de gespreksleidraad van de verdiepende gesprekken zijn in bijlage 2 van deze rapportage te vinden.
Een overzicht van de gemeenten en organisaties waar de respondenten werkzaam zijn, is te vinden in bijlage 3.

LEESWIJZER

Deze publicatie beschrijft de bevindingen van de enquête en de verdiepende gesprekken die Movisie heeft uitgevoerd. Hoofdstuk 2 begint met een korte inleiding over de huidige huisvesting van vergunninghouders en het draagvlak en de weestand onder inwoners daarvoor. In hoofdstuk 3 beschrijven we de belangrijkste resultaten van de enquête: de ervaren aard en omvang van draagvlak en weerstand onder gemeenten. In hoofdstuk 4 gaat we verder in op de verdiepende gesprekken die we hebben gevoerd met gemeenten over wat zij al doen bij het draagvlak bij inwoners te vergroten en weerstand te verminderen. In hoofdstuk 5 beschrijven we hoe de Rijksoverheid gemeenten hierbij kan ondersteunen en we sluiten af met hoofdstuk 6: conclusies en aanbevelingen.

2 OVER DE HUISVESTING VAN VERGUNNINGHOUDERS, DRAAGVLAK EN WEERSTAND

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het huisvesten van vergunninghouders. De Rijksoverheid bepaalt iedere zes maanden hoeveel vergunninghouders een gemeente moet huisvesten in de zogenoemde taakstelling (Huisvestingswet, 2014[4]). De taakstelling hangt af van het aantal inwoners van de gemeente. Voor we de onderzoeksvragen beantwoorden, beschrijven we eerst kort welke groepen vergunninghouders gemeenten huisvesten en hoe de bevraagde gemeenten dat doen. Daarna gaan we kort in op de termen draagvlak en weerstand en wat we daarmee bedoelen in dit onderzoek.

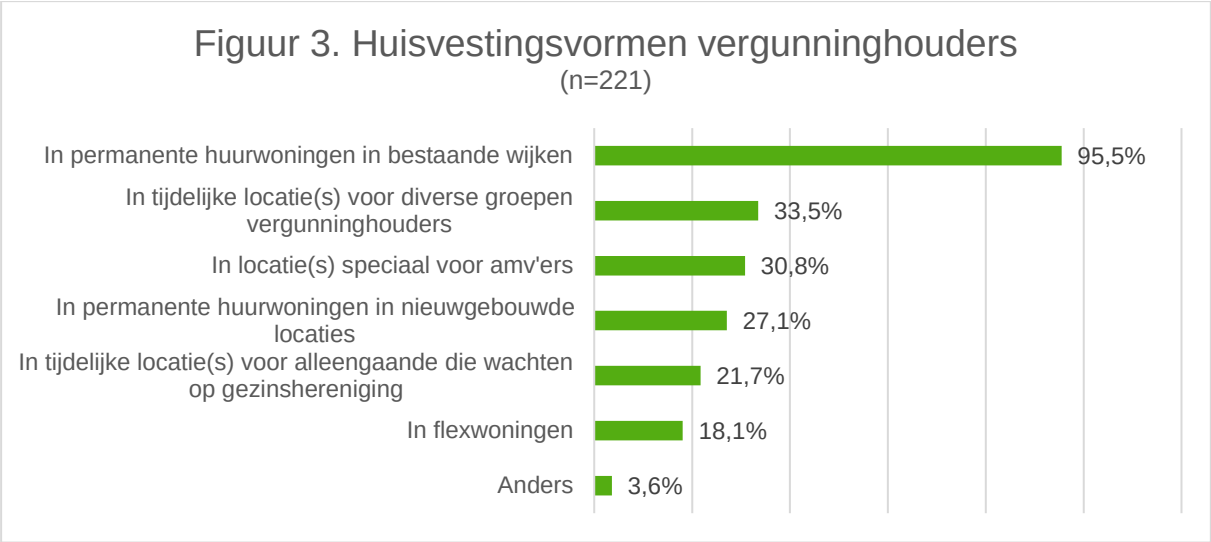
Vergunninghouders

Mensen die in Nederland zijn erkend als vluchteling en een verblijfsvergunning hebben gekregen, noemen we vergunninghouders (of statushouders). Binnen de groep vergunninghouders zien we, wanneer het om huisvesting gaat, vaak verschillende groepen mensen. Zo zijn er gezinnen (met en zonder kinderen), volwassenen die alleen naar Nederland zijn gekomen (alleengaanden), soms in afwachting van nareizende partners en/of kinderen (referenten). Ook zijn er kinderen/jongeren die alleen naar Nederland zijn gekomen (alleenstaande minderjarige vluchtelingen, afgekort amv'ers). Niet alle groepen vergunninghouders worden in elke gemeente gehuisvest. Bijna alle gemeenten huisvesten meerdere van deze groepen, zo blijkt uit de antwoorden op de vragenlijst (zie bijlage 2).

Huisvesting

Hoe gemeenten vergunninghouders huisvesten, bepalen gemeenten zelf. Dat gebeurt voornamelijk door (permanente) huisvesting in sociale huurwoningen in bestaande wijken. Hieronder, in figuur 3, zie je op welke manieren gemeenten vergunninghouders huisvesten. Uit de toelichting op de optie 'Anders' komen drie gemeenten naar voren die aangeven (ook) te doen aan kamergewijze huisvesting waarbij meerdere vergunninghouders die niet tot één gezin behoren een woning delen. Ook komen er enkele vormen van huisvesting naar voren die specifiek lijken voor een gemeente, zoals de opvang van amv'ers in pleeggezinnen of de opvang van vergunninghouders in mantelzorgwoningen op een specifieke locatie. Het grootste deel van de gemeenten huisvest vergunninghouders op meerdere manieren.

[4] wetten.nl - Regeling - Huisvestingswet 2014 - BWBR0035303 (overheid.nl)

* Percentage van ‘n’; meerdere antwoorden mogelijk.

Spreiding

In 19,5 procent van de gemeenten worden vergunninghouders veelal in dezelfde[5] wijken gehuisvest, geven de respondenten (n=214) aan. In 34,8 procent van de gemeenten wonen vergunninghouders verspreid over de wijken of dorpen. En 42,5 procent geeft aan dat er spreiding is, maar dat vergunninghouders óók vaak in dezelfde wijken wonen.

Definiëring van begrippen: draagvlak en weerstand

Met draagvlak bedoelen we in dit onderzoek: ‘De mate waarin leden van een samenleving proces en uitkomsten van beleidsvorming accepteren’ (Boedeltje, 2009, p.11). Dat wordt ook wel maatschappelijk draagvlak genoemd (de Graaf, 2007). Of er draagvlak of weerstand is, hangt onder andere af van de houding en actiebereidheid van inwoners. In dit onderzoek hebben we het dan ook over draagvlak voor de huisvesting van vergunninghouders.

Draagvlak kan in sterke mate voorkomen: inwoners hebben dan een positieve houding tegenover het beleid. Als zij dit ook laten zien en horen, spreken we ook wel van sterk draagvlak of actieve steun. Daar tegenover staat weerstand: een negatieve houding van inwoners ten opzichte van dat beleid. Als er sprake is van weerstand, spreken ze zich hierover uit en noemen we dit ook wel actieve weerstand. Om een beeld te krijgen van het ervaren draagvlak hebben we daarom naar de houding van inwoners ten opzichte van de huisvesting van vergunninghouders gevraagd én gevraagd in hoeverre inwoners actie ondernemen om hun draagvlak of weerstand te uiten.

Naast draagvlak voor en weerstand tegen beleid wordt er in de literatuur ook onderscheid gemaakt tussen inhoudelijk draagvlak (dat gaat over de inhoud en uitkomsten van het beleid) en procedureel draagvlak (dat gaat over de manier waarop dat beleid tot stand is gekomen). Hierdoor is het mogelijk dat draagvlak en weerstand gelijktijdig voorkomen. Zo kan het dat bij een project actieve weerstand is bij de ene groep inwoners en tegelijkertijd draagvlak onder een andere groep inwoners. Daarnaast kan de mate van draagvlak (of weerstand) ook veranderen gedurende de tijd.

[5] Er is in de vragenlijst niet gespecificeerd om *hoeveel* verschillende wijken het ging wat betreft spreiding.

Draagvlak kan veranderen en wordt beïnvloed door meerdere factoren naarmate een proces vordert. Om die reden spreken we ook wel van draagvlakvorming of de totstandkoming van draagvlak.

Draagvlak en weerstand voor de huisvesting van statushouders

Er is in Nederland nog weinig onderzoek gedaan naar draagvlak bij inwoners voor de huisvesting van vergunninghouders. Wel is er veel onderzoek gedaan naar de steun voor migratiebeleid en de opvang van vluchtelingen (ongeacht of zij een verblijfsvergunning hebben). Eerder onderzoek laat zien dat er steun is voor het opvangen van vluchtelingen, maar dat er ook zorgen zijn over de opvang en de integratie van vergunninghouders[6] (Den Ridder et al., 2016; Mensink & Miltenburg, 2018). Recent onderzoek in opdracht van de Volkskrant door I&O Research (Kanne, van de Koppel & van de Schelde, 2023) laat zien dat intussen de steun voor migratie is verminderd, ook al vindt 50 procent van de respondenten in het onderzoek dat het 'onze morele plicht is' om mensen die gevlucht zijn op te vangen. Uit ditzelfde onderzoek wordt duidelijk dat 68 procent van de respondenten het *oneens* is met de stelling 'ik heb er begrip voor als statushouders voorrang krijgen bij het toewijzen van een sociale huurwoning' (Kanne, van de Koppel & van de Schelde, 2023)

Oorzaken van draagvlak en weerstand: kennis uit bestaand onderzoek

Draagvlak voor de opvang van vluchtelingen komt voornamelijk voort uit empathie en humaniteit: mensen willen anderen vooral helpen (Postmes et al., 2017). Tegelijkertijd is er ook weerstand. Weerstand tegen de huisvesting van kwetsbare doelgroepen komt vaak voort uit gevoelens beschreven door het fenomeen 'niet in mijn achtertuin', of, uit het Engels: *Not in my backyard* (NIMBY). NIMBY verwijst naar de houding van veel mensen die de huisvesting van kwetsbare doelgroepen of publieke voorzieningen (zoals windmolenparken, wegen en afvalverwerking) liever niet zien in hun nabije omgeving, maar wel het belang ervan begrijpen (Borell & Westermark, 2016; Lesbirel, 1998).

Weerstand tegen nieuwkomers kan ook voortkomen uit het gevoel dat mensen wedijveren of dénken te wedijveren om dezelfde hulpbronnen, zoals huizen en banen (*ethnic competition theory*). Dat uit zich in weerstand en protest tegen de komst van etnische minderheden (Lubbers, 2006; Olzak, 2013), maar kan ook leiden tot vijandigheid en discriminatie tegenover die minderheden (Brief et al., 2005). Want uit eerder onderzoek blijkt dat er vaker weerstand bestaat tegen sociale huisvestingsvormen voor kwetsbare doelgroepen (Kool, 2021; Lesbirel, 1998).
Tot slot komt weerstand vaak voort uit het gevoel dat de identiteit van mensen wordt bedreigd door de aanwezigheid van etnische minderheden. Dan is weerstand tegen de komst van minderheden een manier om je groepsidentiteit te beschermen en te versterken (Huddy, 2001).

[6] In dit onderzoek gebruiken we de term *vergunninghouders, conform de gehanteerde begrippen in de Huisvestingswet*, tenzij het citaten uit bestaande bronnen betreft waarin de synonieme term *statushouders* wordt gebruikt.

3 DE ERVAREN AARD EN OMVANG VAN DRAAGVLAK EN WEERSTAND

Deze verkenning richt zich op de aard en omvang van ervaren draagvlak voor en weerstand tegen de huisvesting van vergunninghouders onder inwoners van gemeenten. In dit hoofdstuk bespreken we of en in hoeverre respondenten draagvlak en weerstand onder inwoners in hun gemeente ervaren (de omvang). Daarnaast kijken we hoe dit ervaren draagvlak en/of de weerstand tot uiting komt (de aard). Voor de duidelijkheid vermelden we nogmaals dat het gaat om de door ambtenaren waargenomen of gesignaleerde mate en vormen van draagvlak en weerstand (gepercipieerde mate van draagvlak en weerstand). Zoals we in het vorige hoofdstuk beschreven, hangen weerstand en draagvlak samen met houding (hoe kijken inwoners aan tegen de huisvesting van vergunninghouders) en actiebereidheid (in hoeverre leidt een bepaalde houding tot actieve betrokkenheid in de vorm van geuite weerstand of draagvlak).

Houding inwoners tegenover huisvesting van verschillende groepen vergunninghouders

Uit de antwoorden (n=205) blijkt dat voor (bijna) elke groep van vergunninghouders geldt dat de meeste gemeenten een neutrale houding van inwoners zien (figuur 4). Dit kan er mogelijk op wijzen dat er zowel uitingen van een positieve als van een negatieve houding bij inwoners worden ervaren of dat er door respondenten geen zichtbare positieve of negatieve houdingen worden waargenomen. Het hoge percentage dat voor bepaalde vormen ‘n.v.t.’ invulde, wijst er hoogstwaarschijnlijk op dat deze groepen niet worden gehuisvest binnen de gemeente. De positiefste houding bij inwoners betreft de huisvesting van gezinnen met een of meerdere kinderen.

De negatiefste houding vanuit de inwoners wordt ervaren tegenover de huisvesting van alleenstaande vergunninghouders in sociale huurwoningen die in afwachting zijn van gezinshereniging. Ook de huisvesting van verschillende groepen (kortdurend) op één locatie en de opvang van amv’ers op één (groeps)locatie leidt volgens een vijfde van de gemeenten tot een negatieve houding bij inwoners.

Figuur 4: Hoe ervaart u in het algemeen de houding van inwoners tegenover het huisvesten van verschillende groepen vergunninghouders?

(n=205)	(Zeer) Negatief	Neutraal	(Zeer) positief	N.v.t.
Alleenstaande of stellen in huurwoningen	20,0%	58,5%	13,2%	8,3%
Gezinnen met kind(eren) in huurwoningen	9,3%	53,7%	30,8%	6,3%
Alleenstaande in afwachting van gezinshereniging in huurwoningen	29,3%	46,8%	9,8%	14,1%
Amv'ers op één (groeps)locatie	17,6%	20,0%	11,2%	51,2%
Kortdurende tijdelijke huisvesting van verschillende groepen op één locatie	21,5%	18,0%	6,4%	54,1%
Een groep vergunninghouders samen met andere groep(en) bewoners	6,4%	13,2%	4,9%	75,6%

* Percentage van ‘n’.

Uit een vergelijking tussen de (waargenomen) houding van inwoners die in de directe omgeving wonen van de gehuisveste vergunninghouders en zij die verder weg wonen, blijkt op grond van de enquête-uitkomsten weinig verschil. Van de respondenten (n=181) geeft 60,2 procent aan dat zij over het algemeen geen verschil zien in de houding van beide groepen. Iets minder dan een derde (32%) van de respondenten meent dat de houding van inwoners die in de directe omgeving wonen negatiever is dan zij die verder weg wonen. Hiertegenover staat dat 7,8 procent van de respondenten over het algemeen een positievere houding ziet onder inwoners die in de directe omgeving wonen van vergunninghouders dan inwoners die verder weg wonen. Die negatieve houding kan na verloop van tijd wel veranderen, zo blijkt uit de verdiepende gesprekken:

> ‘Veel mensen, of hun kinderen, wachten op een woning. Dan zie je wel weerstand als vergunninghouders voorrang krijgen op een woning. Maar als mensen er eenmaal wonen, zie je dat er meer draagvlak ontstaat. Omdat ze dan de situatie van de mensen die er komen wonen in beeld krijgen en hun vluchtverhaal horen. Dan ontstaat er meer begrip.’ (Ambtenaar Gemeente Echt-Susteren)

Contact tussen vergunninghouders en omwonenden blijkt een belangrijk werkzaam element voor het ontstaan van meer empathie als basis voor draagvlak, blijkt uit de ervaringen van respondenten. Meer hierover staat beschreven in hoofdstuk 4.

Omvang

Op grond van een (meer) positieve of (meer) negatieve houding kunnen inwoners actief steun betuigen, niets doen of actief weerstand uiten tegen de (geplande) huisvesting van vergunninghouders in hun gemeente. We beschrijven hier eerst de weerstand, verder in deze rapportage beschrijven we de steun.

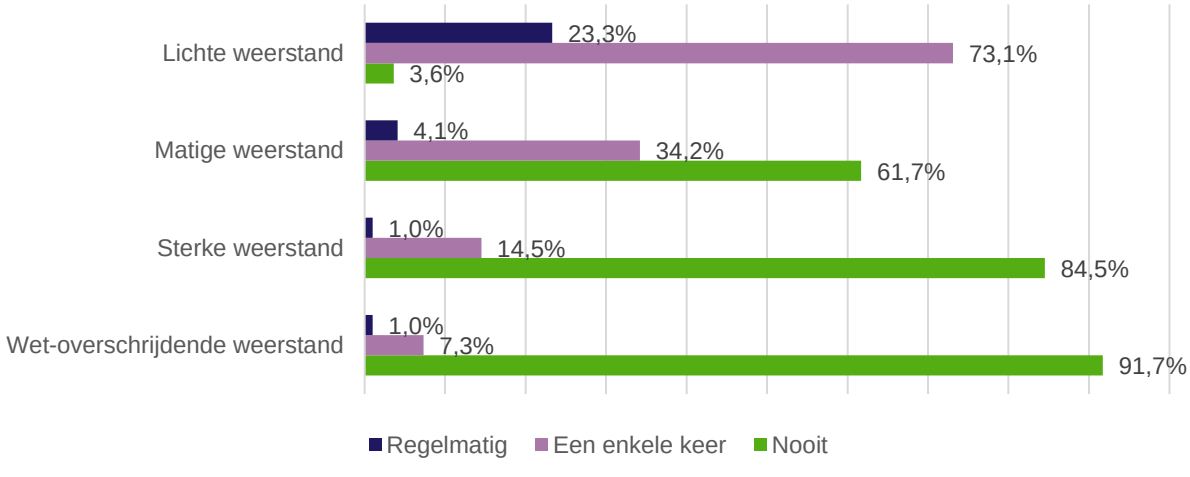
Voor het onderzoek hebben we de mate van weerstand gecategoriseerd in: lichte weerstand, matige weerstand, sterke weerstand en wet-overschrijdende weerstand en in de antwoordopties zijn per categorie een aantal voorbeelden beschreven.[7]
Gemeenten (n=193) ervaren vooral lichte vormen van weerstand zoals protesttelefoontjes, -e-mailtjes, -brieven of posts op sociale media. Of ambtenaren vernemen signalen van weerstand in persoonlijke sfeer, zoals een respondent tijdens de verdiepende gesprekken aangeeft:

> 'Ik hoor het vaak mondeling. Mensen schrijven dan nog niet eens een brief aan de gemeente. Ik hoor het eigenlijk meer privé.'
> (Ambtenaar Gemeente Middelburg)

Deze lichte vormen van weerstand komen in de meeste gemeenten een enkele keer voor, zie figuur 5. Bij iets meer dan een derde van de gemeenten is er een enkele keer sprake van matige vormen van weerstand zoals kleinschalige protesten, het ondertekenen van een petitie of uitingen in (lokale) media. Sterke weerstand in de vorm van bijvoorbeeld grootschalige protesten of het ondernemen van juridische stappen, zoals een bezwaarschift of het aanspannen van een kort geding, komt volgens de respondenten relatief gezien weinig voor. Vormen van weerstand waarbij de wet wordt overtreden, zoals vandalisme, gebruik van geweld of bedreiging, komen slechts in een paar gemeenten een enkele keer voor. Om welke concrete voorbeelden het hierbij ging, is niet gevraagd.

> 'We hebben wel eens meegemaakt dat een gewoon gezin, een stel met kinderen zijn weggepest. Maar dat zijn wel de uitzonderingen.' (Ambtenaar Gemeente Breda)

Figuur 5. Kunt u aangeven hoe vaak de volgende uitingen van weerstand, gerelateerd aan de huisvesting van vergunninghouders, voorkomen?
(n=193)

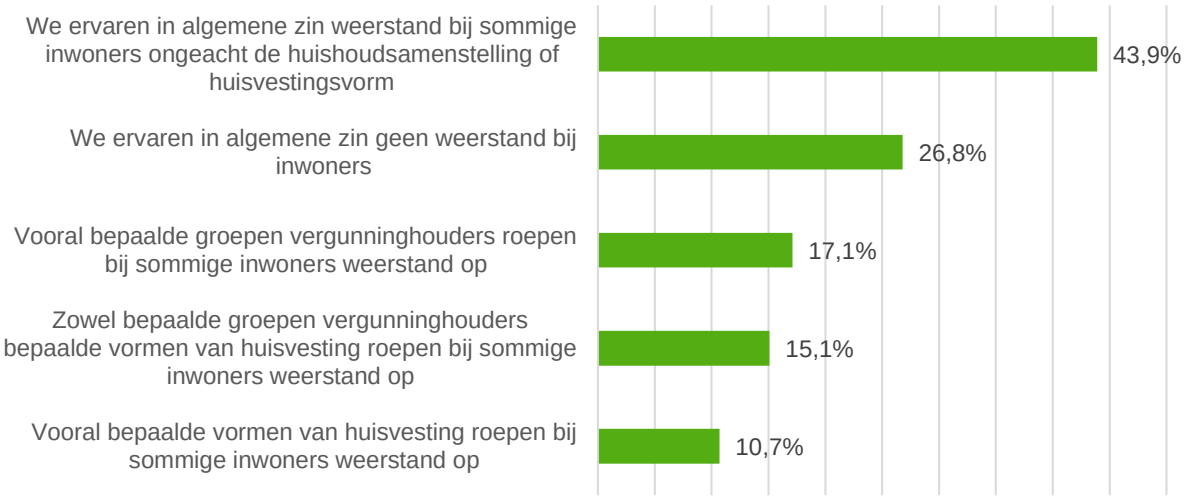
* Percentage van 'n'.

[7] Deze categorisatie is gebaseerd op de literatuurverkenning die is uitgevoerd voor dit onderzoek en op basis van de media-analyse uitgevoerd door het ministerie van BZK.

Wat heeft invloed op de ervaren weerstand?

Aan de respondenten is gevraagd wanneer zij weerstand ervaren en waar dit dan mee te maken heeft. Specifiek is er gevraagd of deze ervaren weerstand wordt beïnvloed door de groep(en) vergunninghouders die worden gehuisvest in de gemeente en/of door de vorm van huisvesting van vergunninghouders. Relatief de meeste respondenten geven aan dat die weerstand niet specifiek gericht is op een bepaalde vorm van huisvesting (zoals een woning in de wijk of nieuwe flexwoningen) of op een bepaalde groep vergunninghouders (zoals gezinnen, amv'ers of alleenstaanden), zie figuur 6. Uit de toelichting van respondenten blijkt dat de weerstand onder inwoners wordt ingegeven door een gevoel van onrecht, omdat vergunninghouders voorrang krijgen op sociale huurwoningen. Gezinshereniging duurt vaak lang, geven respondenten aan, dus wanneer één persoon in een grote woning komt te wonen in afwachting hierop, wordt dit als oneerlijk gezien door inwoners.
Ruim een kwart van de respondenten geeft aan over het algemeen geen weerstand te ervaren. Specifieke groepen vergunninghouders waarvan de huisvesting volgens deel van de respondenten weerstand oproept betreft veelal om de alleenstaande mannen en in mindere mate, (grote) gezinnen. Als reden wordt voornamelijk de (angst voor) (geluids-)overlast genoemd. Wat betreft weerstand die verband houdt het met het type locatie, gaat het met name om de huisvesting van grote groepen op één locatie.

Figuur 6. Als u weerstand van inwoners ervaart rond de huisvesting van vergunninghouders heeft dat te maken met bepaalde groepen vergunninghouders en/of de vorm van huisvesting?
(n=205)

* Percentage van 'n'; ** meerdere antwoorden mogelijk.

Naast de genoemde bronnen van weerstand geeft een relatief klein deel van de respondenten aan dat de weerstand ontstaat vanwege ervaren culturele verschillen. Inwoners ervaren 'andere' gewoonten en zien cultuurverschillen tussen henzelf en vergunninghouders. Dit hangt volgens de respondenten (deels) af van de afkomst van de vergunninghouders. Zowel uit de enquête als uit de interviews komt het beeld naar voren dat de herkomst van vergunninghouders van invloed is op de houding van inwoners jegens hen. Verschillende respondenten benoemen dat inwoners positiever staan tegen

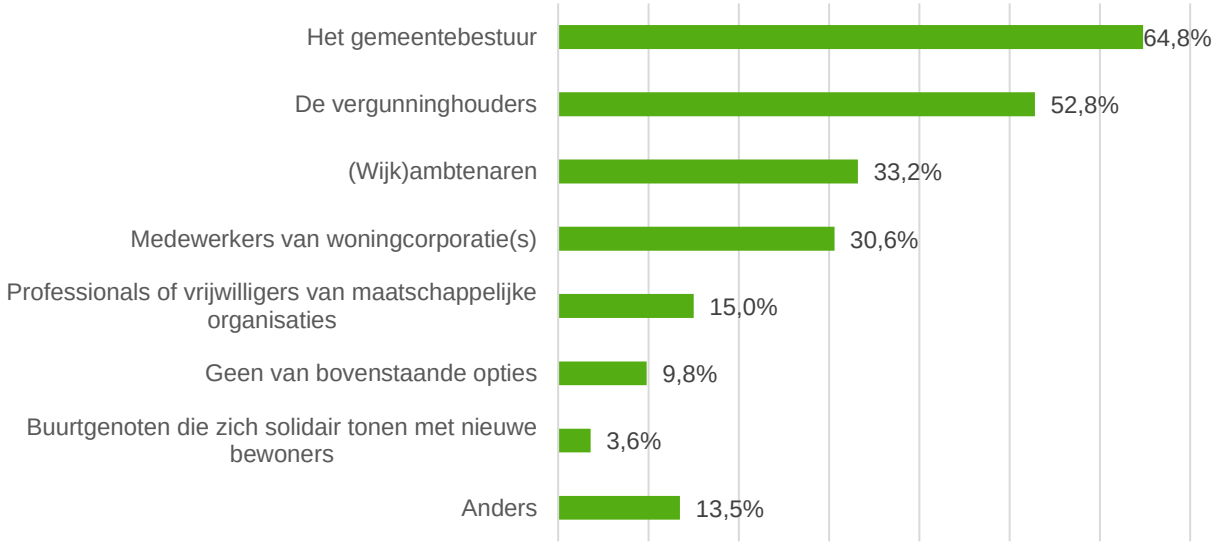
vergunninghouders uit Syrië dan vergunninghouders uit Eritrea bijvoorbeeld. Dit sluit aan bij wat enkele respondenten zeggen over weerstand die volgens hen gedreven is door racisme en discriminatie.

Als laatste lijkt de spreiding van vergunninghouders ook een rol te spelen in de mate van weerstand. Vooral als vergunninghouders dicht bij elkaar worden gehuisvest in een bepaalde straat of wijk, dan wordt er meer weerstand ervaren. ‘Het absorptievermogen is dan op’, geeft een respondent uit een kleine gemeente aan. In lijn hiermee lijkt de angst voor een verminderde sociale cohesie in de straat of wijk een rol te spelen.

Op wie richt de weerstand zich?

Als er weerstand wordt ervaren tegen de huisvesting van vergunninghouders, dan geven de meeste (64,8%) respondenten (n=193) aan dat deze weerstand zich richt op het gemeentebestuur. Ook is te zien dat een groot deel van deze weerstand direct is gericht op de vergunninghouders zelf. In relatief mindere mate zijn (wijk)ambtenaren en medewerkers van woningcorporatie(s) het doel van deze weerstand. Uit de overige antwoorden komt naar voren dat een deel van de respondenten aangeeft geen weerstand te ervaren. Ook geven sommige respondenten aan dat weerstand zich richt op de landelijke politiek, zie figuur 7.

Figuur 7. Op wie richt de weerstand zich?
(n=193)

* Percentage van ‘n’; ** meerdere antwoorden mogelijk.

Motieven en drijfveren voor de weerstand

Als er weerstand is onder inwoners, dan geven respondenten (n=190) aan dat deze meestal is ingegeven door de onvrede over de voorgangspositie van vergunninghouders bij het toewijzen van sociale huurwoningen. Dat blijkt ook uit de verdiepende gesprekken met gemeenten:

‘Wat je vooral hoort, is dat mensen last hebben van de woningcrisis. Bijvoorbeeld: ‘mijn kinderen wonen nog thuis op zevenentwintigjarige leeftijd en deze mensen krijgen wel een woning’. Weinig mensen die echt aangeven: wij willen deze doelgroep niet in de buurt hebben.’ (Ambtenaar Gemeente Breda)

Een ander motief en drijfveer die relatief vaak wordt genoemd, is de angst voor overlast die vergunninghouders zouden kunnen veroorzaken. Opvallend is dat de angst bij inwoners volgens gemeenten zelfs een groter motief en drijfveer is voor de weerstand dan de ervaren overlast veroorzaakt door vergunninghouders. Ook bestaat er volgens de respondenten angst voor verandering van de wijk door de huisvesting van vergunninghouders, wat tot weerstand kan leiden. Zie voor een volledig overzicht van de motieven en drijfveren figuur 8. In de overige antwoorden noemen meerdere respondenten ook de ‘angst voor waardeverlies van de woning’ en ‘negatieve berichtgeving in de media over vergunninghouders’ als motieven.

Figuur 8. Welke motieven en drijfveren spelen er volgens u bij inwoners die weerstand uiten bij het huisvesten van vergunninghouders?
(n=190)

* Percentage van ‘n’; **meerdere antwoorden mogelijk.

Houding gemeenteraad t.o.v. de taakstelling
Volgens 61,2 procent van de respondenten (n=188) is de gemeenteraad in hun gemeente (grotendeels) eensgezind en ziet zij de taakstelling ‘huisvesting van vergunninghouders’ als belangrijke verantwoordelijkheid van de gemeente. Hiertegenover staat 16,0 procent van de respondenten die aangeeft dat de gemeenteraad van hun gemeente (grotendeels) eensgezind, maar kritisch is op de taakstelling ‘huisvesting van vergunninghouders’. Ook komt het voor dat de gemeenteraad verdeeld is over deze taakstelling, dit geldt voor 22,9 procent van de respondenten.

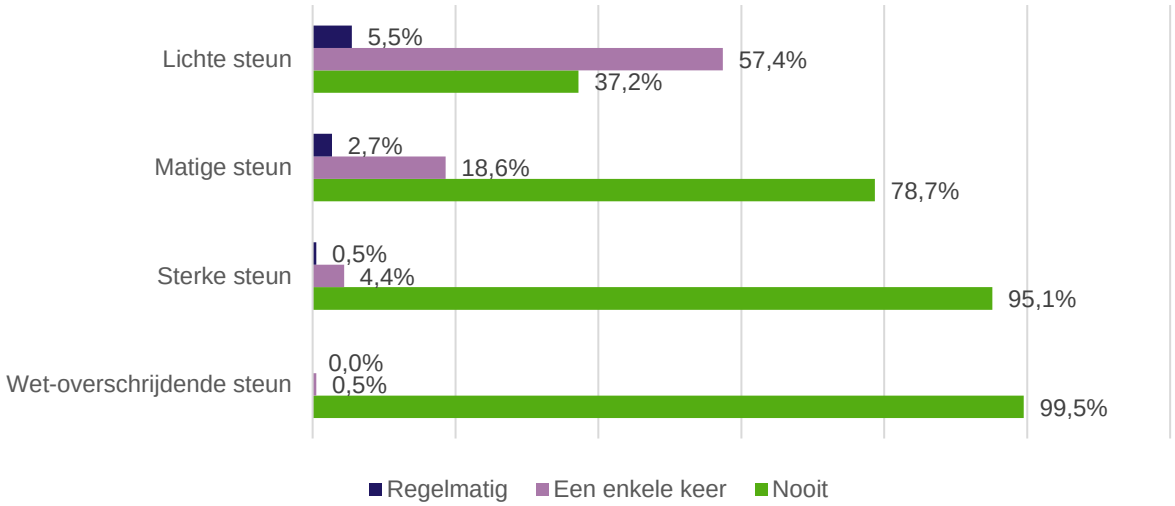
Weerstand in relatie tot behalen taakstelling vergunninghouders
Bijna twee derde (62,0%) van de respondenten (n=187) geeft aan dat de ervaren weerstand bij inwoners geen belemmering is voor het behalen van de taakstelling. Voor bijna een derde geldt dat deze weerstand in enige mate als belemmerend wordt ervaren in het behalen van de taakstelling (31,6%). Bijvoorbeeld doordat de weerstand tot interne discussies leidt binnen de gemeente, wat zorgt voor vertraging. Door enkele gemeenten wordt de weerstand als zeer belemmerend ervaren voor het behalen van de taakstelling (1,1%). Ook zijn er respondenten die aangeven niet te weten in hoeverre de ervaren weerstand van invloed is op de taakstelling (5,3%).

Steun vergunninghouders

Naast weerstand kunnen inwoners ook steun uiten gerelateerd aan de huisvesting van vergunninghouders. Op basis van bestaande literatuur (Boedeltje & de Graaf, 2004; de Graaf, 2007; Ruelle & Bartels, 1998) hebben we ook het begrip steun onderverdeeld in verschillende gradaties: lichte steun, matige steun, sterke steun en grensoverschrijdende acties en steunbetuigingen. Zie figuur 9 voor een overzicht van de resultaten.

Te zien is dat als er steun wordt geuit, dit voornamelijk lichte vormen van steun betreft, aldus de respondenten (n=183). Denk hierbij aan het uiten van steun door inwoners via telefoontjes, e-mailtjes, brieven gericht aan de gemeente of berichten op sociale media. Wanneer deze lichte vormen van steun worden geuit door inwoners dan komt dit meestal maar een enkele keer voor.
Binnen iets meer dan een vijfde van de gemeenten geldt dat er op zijn minst een enkele keer sprake is van matige steun zoals kleinschalige steunprotesten (minder dan 25 deelnemers), het ondertekenen van een petitie of een groep die zich vrijwillig inzet voor de vergunninghouders in de buurt. Uitingen van sterke steun, zoals steunprotesten met meer dan 25 steunbetuigers, of bewonersinitiatieven die zich inzetten voor gehuisveste vergunninghouders komen maar in een paar gemeenten voor. Steunbetuigingen waarbij er sprake is van enige vorm van vandalisme, geweld of bedreiging komen vrijwel nooit voor volgens de respondenten.

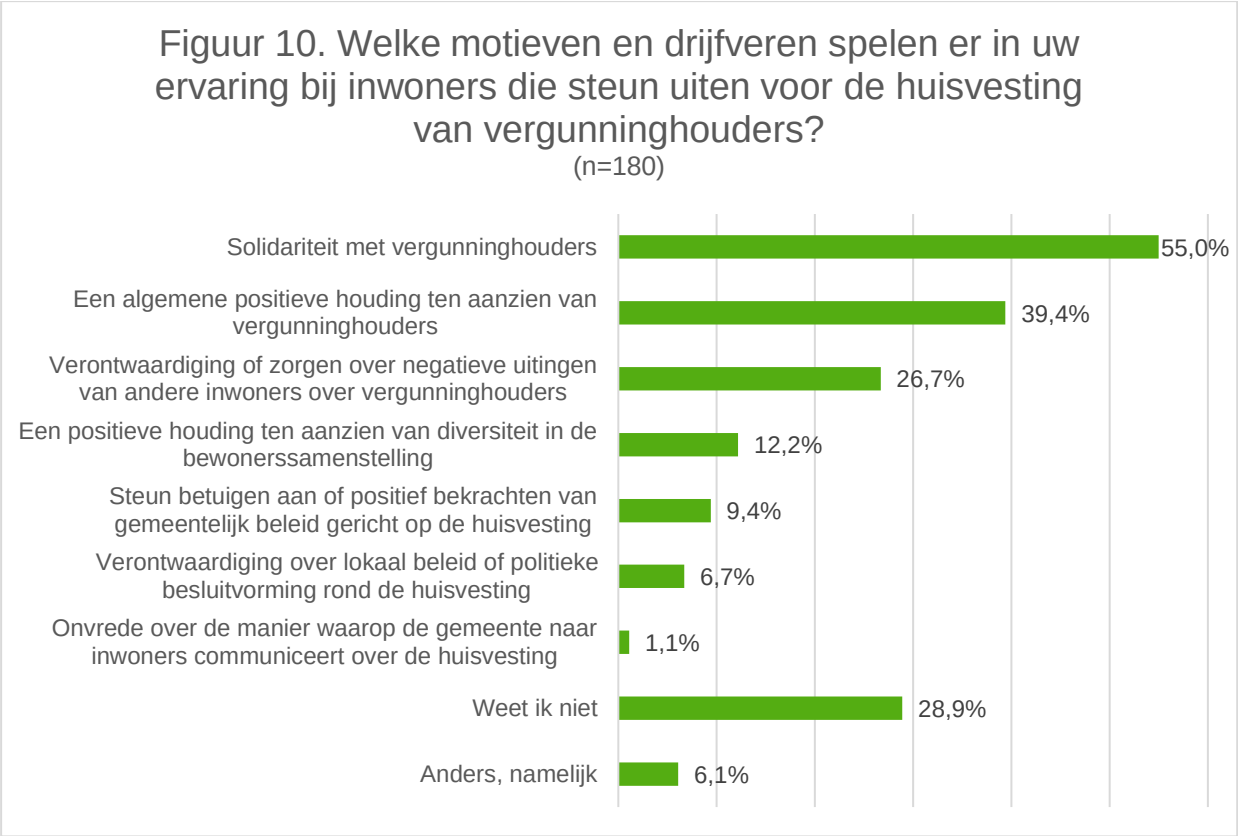
Figuur 9. Kunt u aangeven hoe vaak de volgende uitingen van steun, gerelateerd aan de huisvesting van vergunninghouders voorkomen?
(n=183)

*Percentage van ‘n’.

Wat zijn motieven en drijfveren voor steun?

Respondenten (n=180) werden gevraagd welke motieven en drijfveren inwoners hebben als zij steun uiten voor de huisvesting van vergunninghouders. Uit de antwoorden blijkt dat de steun voornamelijk voortkomt uit de solidariteit die mensen hebben met vergunninghouders. Ook een algemene positieve houding ten aanzien van vergunninghouders en verontwaardiging of zorgen over negatieve uitingen van andere inwoners over vergunninghouders worden relatief vaak genoemd als motief voor steun. De steun lijkt dus voornamelijk gemotiveerd en gedreven te worden door empathie voor de vergunninghouders in algemene zin. In minder mate lijkt deze steun gemotiveerd of gedreven te worden door (lokale) politieke beslissingen of beleid. Het is opvallend dat een aanzienlijk deel van de respondenten aangeeft niet te weten waarom inwoners steun uiten. Een volledig overzicht van de motieven en drijfveren voor de ervaren steun is te vinden in figuur 10. De toelichting op de optie ‘anders’ laat geen ander motief of drijfveer zien dat vaker wordt genoemd. Enkele respondenten geven aan dat inwoners die in contact komen met vergunninghouders in hun eigen buurt een positieve(re) houding ten aanzien van deze vergunninghouders ontwikkelen.

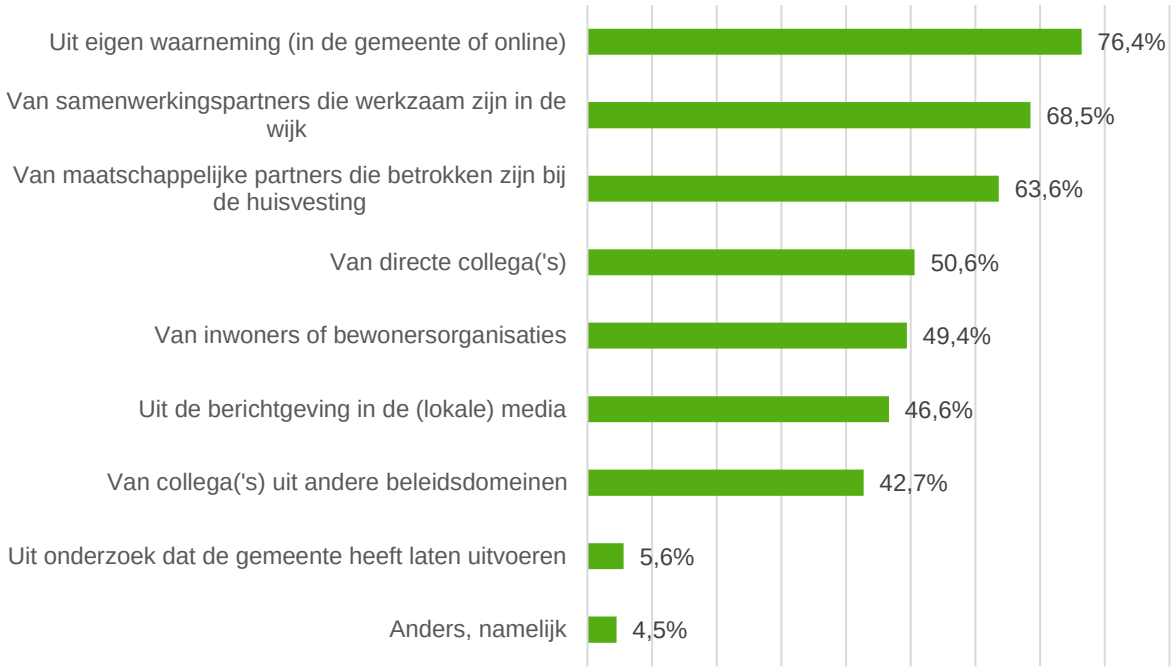

* Percentage van ‘n’; **meerdere antwoorden mogelijk.

Waar komt informatie over weerstand en/of steun vandaan?

De informatie over de door inwoners geuite steun en/of weerstand halen de respondenten (n=178) uit verschillende informatiebronnen (figuur 11). Ze baseren zich voornamelijk op eigen waarnemingen. Dit door signalen en ervaringen in de gemeente of online. Daarnaast krijgen zij veel informatie van anderen, zoals via samenwerkingspartners die werkzaam zijn in de wijk, betrokken maatschappelijke partners, (directe) collega’s en via de inwoners zelf. Ook lijkt de berichtgeving in de (lokale) media voor een aanzienlijk deel van de respondenten een belangrijke bron te zijn voor hun beeld van weerstand en steun. Het lijkt erop dat gemeenten nauwelijks onderzoek (laten) uitvoeren naar steun en draagvlak bij inwoners over dit onderwerp, maar zich vooral baseren op eigen waarnemingen en die van anderen. Een andere informatiebron die door meerdere respondenten wordt benoemd in de toelichting zijn signalen die worden ingebracht in de gemeenteraad.

Figuur 11. Hoe komt u meestal aan uw informatie over steun en/of weerstand onder inwoners gericht op de huisvesting van vergunninghouders?
(n=178)

* Percentage van ‘n’; ** meerdere antwoorden mogelijk.

4 HET VERGROTEN VAN DRAAGVLAK EN HET VERMINDEREN VAN WEERSTAND: WAT DOEN GEMEENTEN?

Uit voorgaande hoofstukken blijkt dat de houding tegenover de huisvesting van vergunninghouders overwegend neutraal is en dat er in driekwart van de gemeenten wel eens lichte weerstand wordt ervaren bij inwoners. Hoe kun je hier het beste mee omgaan? Uit de verdiepende gesprekken blijkt dat gemeenten behoeften hebben aan handvatten om draagvlak te vergroten en weerstand te verminderen. Ook blijkt dat veel gemeenten al actief werken aan het vergroten van draagvlak of het verminderen van weerstand. In dit hoofdstuk gaan we in op de bestaande initiatieven die door de bevraagde gemeenten zijn aangedragen en wat daarin in hun ervaring werkt. We gebruiken daarvoor de data uit de vragenlijst, de verdiepende gesprekken en bestaande literatuur. We bespreken hieronder initiatieven die werken aan een zachte landing van de vergunninghouder in de wijk, contact tussen omwonenden en vergunninghouders, de inzet van sleutelfiguren en het betrekken en informeren van omwonenden.

LANGDURIGE MAATSCHAPPELIJKE BEGELEIDING: EEN ZACHTE LANDING

Uit de verkenning blijkt dat veel initiatieven[8], gericht op het vergroten van draagvlak, zich niet richten op omwonenden, maar opvallend genoeg op vergunninghouders. Bijna driekwart (74,2%) van de bevraagde gemeenten (n=178) geeft aan zich te richten op het bieden van maatschappelijke begeleiding. In het vorige hoofdstuk beschreven we dat twee derde (66,3%) van de gemeenten ervaart dat weerstand onder andere voortkomt uit de angst bij buurtbewoners voor overlast die vergunninghouders met zich mee zouden kunnen brengen. Ook werd het motief ‘angst voor verandering in de wijk’ eerder door gemeenten relatief veel (39,4%) genoemd als motief voor weerstand.

Uit de verdiepende gesprekken blijkt dat gemeenten proberen eventuele overlast of conflict met de buren te voorkomen, door ervoor te zorgen dat vergunninghouders een goede start kunnen maken in hun nieuwe buurt en op de hoogte zijn van hoe bepaalde zaken werken in Nederland, bijvoorbeeld rond afvalverwerking en ook wat soms meer informele of ongeschreven regels of normen zijn bijvoorbeeld rond het gebruik van de publieke (openbare) ruimte of rond (kinder)bedtijden.
De goede start begint al bij de keuze voor de locatie(s) waar vergunninghouders worden gehuisvest. Circa 70 procent (69,7%) van de bevraagde gemeenten (n=178) geeft aan bewust vergunninghouders te huisvesten in verschillende buurten en wijken. Respondenten uit twee verschillende gemeenten geven daarnaast aan dat zij extra aandacht besteden aan de plaatsing van vergunninghouders. Dat doen zij om ervoor te zorgen dat vergunninghouders goed passen in de wijk, door bijvoorbeeld

[8] Zie bijlage 1 voor een volledig overzicht van acties van gemeenten om steun onder inwoners te vergroten en/of weerstand te verminderen.

gezinnen in buurten te huisvesten met veel andere gezinnen in plaats van in een flat met veel senioren. Dat doen zij in samenwerking met onder andere het COA en Vluchtelingenwerk:

> ‘Krijgen wij een koppeling, dan gaan we echt zoeken naar meer informatie, meer dan alleen een nummer. Wie is dat gezin eigenlijk en waar passen zij het best? We schamen ons niet om contact op te nemen met VluchtelingenWerk of het COA, zodat we wel echt een goed beeld krijgen van het gezin. En dan gaan we pas zoeken naar een passende woning. Daar heb je wel gebiedskennis voor nodig en die heeft de woningcorporatie.’
> (Ambtenaar Gemeente Breda)

Naast een goede matching van plek en degenen die worden gehuisvest (de plaatsing) noemen gemeenten in de verdiepende gesprekken de noodzaak voor meer intensieve begeleiding van vergunninghouders. Op verschillende manieren bieden zij vergunninghouders begeleiding en voorlichting gericht op de vergunninghouder die zich zoveel mogelijk aan zou moeten passen aan bestaande normen en waarden. Bijvoorbeeld door jezelf even voor te stellen bij de buren of je woning en tuin netjes te onderhouden. Wat opvalt is dat gemeenten hiermee veelal homogene buurten met weinig diversiteit voor ogen lijken te hebben waar veel mensen met dezelfde (Nederlandse) achtergrond, normen en waarden wonen. Terwijl we weten dat buurten waarin vergunninghouders komen te wonen juist heel divers zijn ook wat betreft de omgang met zaken als afval en het onderhoud van tuinen.

> ‘Wij zijn heel blij met het project ‘de Zachte Landing’. Voorheen was de begeleiding van vergunninghouders maar kort. Mensen die komen, hebben vaak van alles meegemaakt en er zijn veel culturele verschillen [met omwonenden, red.]. Zo zijn sommige mensen het gewend om een emmer water over het keukenblok te gooien om schoon te maken. Daar kom je soms pas later achter. Als je hen langer en beter kunt begeleiden in de buurt draag je bij aan meer begrip over en weer.’
> (Medewerker woningcorporatie, Echt-Susteren)

Sommige gemeenten zetten extra stappen in de begeleiding van vergunninghouders, door bijvoorbeeld vergunninghouders intensiever te begeleiden bij het vinden van vrijwilligerswerk, een baan of opleiding. Naast een betere landing in de buurt, zorgt de begeleiding in Echt-Susteren volgens een vrijwilliger er ook voor dat signalen uit de buurt eerder opgepikt worden.

> ‘De begeleiding heeft ook een signalerende functie, omdat je echt regelmatig bij de mensen thuiskomt. Als het niet goed gaat, kunnen begeleiders de signalen oppakken. Zo heb je extra oren en ogen en kun je problemen vroeg aanpakken.’
> (Medewerker Welzijnsorganisatie, Echt-Susteren)

Ook de gemeente Súdwest-Fryslân zet extra stappen in de maatschappelijke begeleiding om vergunninghouders goed te laten landen in de buurt en daarmee draagvlak te vergroten. Door bij vergunninghouders en hun buurtgenoten regelmatig langs te gaan:

‘We proberen zoveel mogelijk in de buurt langs te gaan. Na drie maanden gaan we op huisbezoek en vragen we: hoe ben je geland in de wijk? Is er contact met de buren? Wat kunnen wij voor jou betekenen en wat kun je zelf doen? (…) Dit doen we sinds een aantal maanden. Bewoners moeten meer wegwijs gemaakt worden in de buurt en hoe zij met hun woning om moeten gaan, ook al zou dat eigenlijk voor veel meer mensen goed zijn, niet alleen voor vergunninghouders.’
(Medewerkers woningcorporatie, Súdwest-Fryslân)

Gemeente Berkelland biedt verschillende activiteiten die ze aanbieden aan vergunninghouders om in te burgeren. Daarbij focussen zij zich niet alleen op taal, maar ook bijvoorbeeld op leren zwemmen en fietsen. Deze elementen maken geen onderdeel uit van de inburgeringswet, maar zijn in de ogen van de respondenten uit deze gemeente wél belangrijk, omdat je andere mensen ontmoet en iets leert van de cultuur. Daarmee hebben deze activiteiten volgens de gemeente ook een verbindend effect. De gemeente heeft er nu financiële steun voor vanuit de provincie, maar die is niet structureel. Dat zorgt ervoor dat er steeds weer uit verschillende ‘potjes’ middelen moeten worden gezocht om dit soort activiteiten te continueren. Ook andere gemeenten geven aan dat maatschappelijke begeleiding hen veel geld kost en specifieke financiering hiervoor vaak van tijdelijke aard is, terwijl zij dit graag structureel willen inzetten. Meer hierover in hoofdstuk 5.

Kortom, uit de verdiepende gesprekken met gemeenten blijkt dat gemeenten de noodzaak zien om vergunninghouders gedurende een langere periode te begeleiden bij het leven en wonen in een nieuwe buurt. Dat doen ze om ervoor te zorgen dat er meer wederzijds begrip ontstaat tussen omwonenden en vergunninghouders, wat overlast voorkomt. Dat kan bijdragen aan meer draagvlak in de buurt, want een negatieve ervaring (zoals geluidsoverlast), zo is de veronderstelling, voedt weerstand. Wat hierbij opvalt, is dat gemeenten zich veelal eenzijdig richten op het aanpassingsvermogen van vergunninghouders, terwijl voor wederzijds begrip er óók aandacht nodig is voor buurtbewoners: om over en weer te leren over elkaars gewoonten en cultuur.

De zachte landing in Echt-Susteren

In Echt-Susteren werkt de gemeente samen met woningcorporaties en de welzijnsorganisatie. Gedurende het eerste jaar na huisvesting van de vergunninghouder, begeleiden vrijwilligers de vergunninghouders vanuit het project ‘de Zachte Landing’. De gemeente financiert het project. Tijdens de begeleiding wordt er ingezet op het vergroten van de zelfredzaamheid en het deelnemen van de vergunninghouder aan de samenleving. Medewerker welzijnsorganisatie: ‘Ook wordt tijdens de begeleiding ingespeeld op Nederlandse normen, waarden en gewoontes. Dit alles draagt bij aan de integratie van de statushouder’. Vrijwilligers ondersteunen vergunninghouders bij het vergroten of activeren van een sociaal netwerk. Denk aan contact maken met buren, de buurt, scholen, voorzieningen en verenigingen. Daarnaast biedt de ‘Zachte Landing’ gezamenlijke voorlichting aan nieuwe vergunninghouders in de buurt. Bijvoorbeeld over het onderhouden van je woning. Daar is dan ook de woningcorporatie bij aanwezig en zijn er tolken beschikbaar.

CONTACT

Een tweede manier waarop gemeenten aangeven draagvlak te vergroten, is door het mogelijk maken en stimuleren van contact tussen omwonenden en vergunninghouders. Bijna de helft van de bevraagde gemeenten (n=178) geeft aan op deze manier aan draagvlak te werken. Dan kun je denken aan initiatieven zoals burendagen, taalmaatjes of vrijwilligersactiviteiten (voor zowel omwonenden als vergunninghouders).

Tijdens een door het ministerie van BZK georganiseerde bijeenkomst voor gemeenten over de huisvesting van vergunninghouders[9] werd door een woningcorporatie een creatieve vorm om contact tussen een nieuwkomer en diens buren te stimuleren gedeeld. De betreffende woningcorporatie deelt bij de komst van een nieuwe gehuisveste vergunninghouder bij de nieuw gehuisveste bewoners en de beide buren drie taartbonnen uit waarmee ze gezamenlijk een taart bij de plaatselijke bakker kunnen afhalen als stimulans om met elkaar kennis te maken.

Zoals ook in het vorige hoofdstuk besproken, is weerstand in de ervaring van gemeenten vaak gebaseerd op vooroordelen over vergunninghouders. Contact tussen mensen, onder de juiste omstandigheden, werkt om die vooroordelen weg te nemen, zo blijkt ook uit wetenschappelijk onderzoek (van Wonderen & Felten, 2019) . Ook tijdens de verdiepende gesprekken zijn dit type initiatieven besproken. Zo organiseert de gemeente Berkelland onder andere het ‘Berkellands Friends Festival’, een festival met als doel het uitwisselen van culturen tussen inwoners en nieuwe inwoners (vergunninghouders, alleenstaande minderjarige vreemdelingen, azc-bewoners en vluchtelingen uit Oekraïne) van de gemeente. Hiermee hoopt de gemeente wederzijds begrip, respect en verbinding te creëren. Uit de ervaringen bleek dat dit met name goed werkte om vergunninghouders onderling en vergunninghouders met vrijwilligers in contact te brengen. Die laatste groep neemt dan weer positieve ervaringen en verhalen mee naar huis, waardoor de respondenten van de gemeente een positief effect op draagvlak ervaarden. Zowel de gemeente Middelburg en de gemeente Súdwest-Fryslân spreken over initiatieven waarbij vergunninghouders, azc-bewoners en omwonenden samen tuinieren:

> ‘Ik zie de buurttuin als een voorbeeld van hoe je de buurt laat kennismaken met in dit geval mensen van het AZC en waarmee je de kloof tussen diverse culturen wat verkleint en mensen ervaring met elkaar laat opdoen. De nieuwkomers kunnen zo al heel vroeg integreren en participeren en ervaren hoe Nederland werkt. We gaan er vaak van uit dat mensen zich moeten aanpassen aan de Nederlandse normen en waarden, maar respect voor elkaars verschillen is juist heel waardevol. Dus om ze bij elkaar te brengen, kun je op die manier alvast een brug slaan.’ (Ambtenaar Gemeente Súdwest-Fryslân)

> ‘Door activiteiten ontmoeten mensen elkaar en kijken ze elkaar in de ogen. Op een gegeven moment gingen de Syrische mannen koken voor de wijk. De wethouder was erbij en het was een supergezellige middag. Zelfs de meest verstokte en kritische omwonenden vonden het geweldig.’ (Ambtenaar Gemeente Breda)

[9] Op 14 maart 2024 organiseerde het ministerie van Binnenlandse Zaken in Utrecht een bijeenkomst voor gemeenten over het huisvesten van vergunninghouders. De onderzoekers van Movisie namen deel aan deze bijeenkomst.

Tijdens de verdiepende gesprekken zijn de gemeenten dan ook heel positief over initiatieven waarbij contact met de buurt ontstaat. Waar er in het begin vaak weerstand en zorgen zijn over de komst van vergunninghouders in de buurt, zien gemeenten die weerstand vaak wegebben wanneer mensen elkaar leren kennen.

INFORMATIE EN COMMUNICATIE

Initiatieven die zich wel richten op omwonenden gaan veelal over het actief informeren van de buurt. Bijvoorbeeld door het geven van voorlichting aan omwonenden of het versturen van brieven om hen te informeren over de komst van vergunninghouders. Of het delen van verhalen van vergunninghouders via een lokale krant.

Een kwart (25,8%) van de bevraagde gemeenten (n=178) geeft aan inwoners actief te informeren over het beleid rondom het huisvesten van vergunninghouders en eveneens een kwart (25,3%) van de bevraagde gemeenten geeft aan omwonenden actief te informeren wanneer er vergunninghouders bij hen in de buurt worden gehuisvest. Het goed en actief informeren van omwonenden blijkt ook tijdens de verdiepende gesprekken belangrijk te zijn voor gemeenten. Zij merken de gevolgen van de overwegend negatieve uitingen in de (landelijke) politiek en negatieve berichtgeving in diverse media rondom asielzoekers en vergunninghouders. Daarnaast hebben zij ook last van misinformatie en desinformatie die rondgaan in de media (zie onderstaand kader).

Verschil tussen desinformatie en misinformatie

Desinformatie is het doelbewust verspreiden van misleidende informatie. Het doel is dan om schade toe te brengen aan het publieke debat, democratische processen, de open economie en kenniseconomie of volksgezondheid.

Misinformatie is valse of misleidende informatie die gedeeld is, maar zonder schadelijke bedoelingen. Afhankelijk van de inhoud kan misinformatie ook schadelijke effecten hebben op het publieke debat, democratische processen, de open economie en kenniseconomie of de volksgezondheid. En daarmee op de levens van mensen. Verhalen kunnen doelbewust gecreëerd worden en vervolgens, ook zonder kwade bedoeling, breed verspreid worden.

(Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2023)

Als reactie op het rondgaan van misinformatie en desinformatie zien we dat gemeenten dit proberen tegen te gaan door zo veel mogelijk positieve verhalen, goede uitleg en de juiste informatie te delen.

> ‘Maandelijks lichten we een vergunninghouder uit met een interview over het wonen en de opvang in onze gemeente. Op die manier krijgen zij een gezicht en hopen we het draagvlak te vergroten.’ (Respondent enquête, kleine gemeente)

Dat doen gemeenten bijvoorbeeld door brieven of gesprekken met omwonenden.

‘Een aantal jaar geleden was er onrust toen er vergunninghouders kwamen wonen in een bepaalde buurt. Daar waren nog niet zoveel vergunninghouders gehuisvest. Dat kwam binnen via een wijkteam. Toen we daar een presentatie zijn gaan geven, zakte de onrust ook weer weg.’ (Medewerker welzijnsorganisatie, Echt-Susteren)

Ook vertelt een respondent uit gemeente Berkelland dat zij vaak telefonisch contact heeft met omwonenden die zorgen of vragen hebben, vaak gebaseerd op misinformatie.

‘Er zijn een heleboel vooroordelen. Heel vaak moet worden uitgelegd dat het nog geen 10 procent van de vrijkomende woningen is die naar statushouders gaat. Er wordt dan gedacht dat de relschoppers uit Ter Apel, bekend van televisie, in de buurt komen wonen. We zetten er dan op in om dat ‘fake news’ te ontkrachten door met de daadwerkelijke cijfers te komen. Daar staan veel mensen wel voor open, ze weten vaak niet hoe het echt zit. Na uitleg hangen ze dan ook heel anders de telefoon op dan met de emotie die ze begonnen.’ (Ambtenaar Gemeente Berkelland)

Hoewel een kwart van de bevraagde gemeenten actief omwonenden informeert bij de komst van vergunninghouders, zijn er ook gemeenten die er bewust voor kiezen om dat niet te doen. Zo geeft de gemeente Echt-Susteren aan met opzet niet richting buren te communiceren over de huisvesting van vergunninghouders in een bepaalde woning. Omdat ze dit ook niet doen wanneer er ‘andere’ mensen worden gehuisvest. Ook geeft gemeente Berkelland aan dat, hoewel ze eerder wel actief communiceerden over de komst van vergunninghouders, ze dit nu ter normalisatie van de komst achterwege laten, behalve wanneer er sprake is van de huisvesting van grote groepen of locaties.

Naast het actief informeren van individuele inwoners heeft de gemeente Berkelland ook een publiekscampagne opgezet om het draagvlak voor vergunninghouders te vergroten (zie kader).

Publiekscampagne *Geef ze een gezicht*

Met de campagne *Geef ze een gezicht* heeft de gemeente Berkelland vergunninghouders een gezicht gegeven binnen de gemeente. Door portretten en verhalen van vergunninghouders te delen, hoopte de gemeente bij te dragen aan begrip voor vergunninghouders en het besef dat vergunninghouders ook inwoners zijn. Ook vrijwilligers en taalmaatjes zijn geportretteerd. De portretten zijn huis aan huis verspreid in het gemeenteblad in een terugkerend item: *Geef ze een gezicht.*

DE INZET VAN SLEUTELPERSONEN

Uit enkele antwoorden uit de survey, en ook tijdens de verdiepende gesprekken bleek dat verschillende gemeenten sleutelpersonen inzetten om draagvlak bij omwonenden te vergroten. Met sleutelpersonen bedoelen we in dit geval vergunninghouders die zelf al langer in Nederland wonen en andere vergunninghouders wegwijs kunnen maken gebaseerd op hun eigen ervaringen. Het kan ook gaan om vergunninghouders die daarnaast ook dezelfde taal/cultuur spreken en daardoor kunnen

fungeren als ‘brug’ tussen nieuwe vergunninghouders en de gemeente. Ze kunnen, vaak op een informele manier een groep vergunninghouders bij elkaar brengen, signalen opvangen en informatie vanuit de gemeente of andere instanties verspreiden. Het spreken van dezelfde taal en het hebben van een gedeelde culturele achtergrond draagt bij aan vertrouwen van nieuwe vergunninghouders in sleutelpersonen die al langer in de betreffende gemeente wonen.
Sleutelpersonen kunnen zowel benut worden voor het contact met vergunninghouders als het contact met andere buurtbewoners.

In de praktijk wordt niet altijd de term ‘sleutelpersonen’ gebruikt. In de gemeente Berkelland werkt men met ‘cultuurverbinders’: mensen uit bijvoorbeeld de Syrische, Oekraïense en Afghaanse gemeenschap die ooit zelf in de gemeente zijn komen wonen als vergunninghouder. De cultuurverbinder helpt, als een soort cultuurtolk, de nieuwe vergunninghouders en maakt hen wegwijs in de buurt en helpt contact leggen met omwonenden.

> ‘Cultuurverbinders kunnen heel snel vertrouwen winnen. Misschien helpt het ook dat je niet van de gemeente bent, dat je minder die afstand hebt? Doordat mensen dezelfde taal spreken, krijg je al sneller ook dat vertrouwen, vooral op het culturele. Het is ook weer niet zo dat het voor 100 procent werkt. We hebben ook voorbeelden dat het wat ons betreft de verkeerde kant op gaat. Dan ging de cultuurverbinder te veel op de stoel van de maatschappelijk begeleider zitten.’ (Ambtenaar Gemeente Berkelland)

De gemeente Middelburg heeft bij de komst van flexwoningen een participatietraject opgezet om omwonenden te laten meedenken bij de komst van de nieuwe huisvesting. Daarbij werkte de gemeente, via wijkmakelaars, samen met sleutelpersonen uit de wijk:

> ‘Vanuit de gemeente heeft iedere wijk een wijkmanager die dan eigenlijk de verbinder is in de buurt. Die hebben we heel erg ook betrokken in dit traject. Er zijn een aantal soort sleutelpersonen in de buurt die zich altijd wel zowel positief als negatief opwerpen en aanwezig zijn. Die eigenlijk met elkaar in contact gebracht en daar is een groepje uit ontstaan.’ (Ambtenaar Gemeente Middelburg)

SAMENWERKEN MET INWONERS EN LOKALE PARTIJEN

Tot slot hebben gemeenten in de verdiepende gesprekken het belang benadrukt van samenwerking, zowel met inwoners als met relevante partijen zoals woningcorporaties en maatschappelijke organisaties.

Bij het samenwerken met inwoners noemen de gemeente Berkelland, Breda en Middelburg verschillende vormen van inwonersparticipatie. Dan gaat het met name om situaties waarin gemeenten nieuwe huisvesting voor meerdere vergunninghouders tegelijk realiseren, zoals flexwoningen of doorstroomlocaties, waar vergunninghouders tijdelijk wachten op een definitieve woning (vaak in afwachting van gezinshereniging). Inwoners worden dan actief gevraagd mee te denken over beslissingen bij de komst van deze vormen van huisvesting. Zoals over de aantallen mensen die de gemeente op die locatie kan huisvesten of over de inrichting van de (omgeving van de) locatie. Ook kunnen ze hun zorgen uiten en dat zorgt ervoor dat zij zich gezien en gehoord voelen. En

dat draagt bij aan vertrouwen (Peeters et al., 2020; Santpoort & Stobbe, 2024). Ook weten we uit bestaande literatuur dat beleid dat samen met inwoners tot stand is gekomen vaak leidt tot meer draagvlak. Uiteindelijk draagvlak voor beleid is afhankelijk van zowel het oordeel van inwoners over de inhoud (in dit geval, de huisvesting van vergunninghouders), maar óók van het proces waarlangs dat beleid tot stand is gekomen en de betrokkenheid van burgers daarbij (Boedeltje & de Graaf, 2004).

De gemeente Berkelland betrekt al in een vroeg stadium inwoners:

> ‘Toen er tijdelijke huisvesting moest komen voor vergunninghouders, zorgden we eerst voor het gesprek met de buurt: wat betekent dat voor ons? Vaak in een bijeenkomst. De burgemeester ging aan de deur staan en heeft iedereen een hand gegeven, welkom geheten en in de ogen gekeken. Om echt contact te maken. En dat heeft geholpen, het aanhoren van inwoners, begrijpen wat er leeft en kijken van wat je daarmee moet doen.’ (Ambtenaar Gemeente Berkelland)

Ook andere gemeenten betrekken op verschillende manieren inwoners.

> ‘Momenteel realiseren we flexwoningen. Hier worden drie doelgroepen in geplaatst (doorstroom statushouders, Oekraïense ontheemden en spoedzoekers). We hebben hier al diverse bewonersbijeenkomsten georganiseerd om bewoners mee te nemen in de plannen, vragen te beantwoorden en ze te laten meedenken over de inrichting op de locatie.’ (Respondent enquête, kleine gemeente)

Bij de komst van huisvesting voor amv’ers heeft de gemeente Breda een beheergroep ingesteld (zie kader) en bij de komst van flexwoningen in Middelburg heeft de gemeente actief inwoners betrokken door een participatietraject.

Inwonersparticipatie in de gemeente Breda

Het Koetshuis in de gemeente Breda biedt woningen aan 43 jonge vergunninghouders die wachten op een woning. Stichting A&M zorg biedt de vergunninghouders maatschappelijke begeleiding. Bij de komst van het Koetshuis als tijdelijke huisvesting voor vergunninghouders was er aanvankelijk veel zorgen en weerstand bij omwonenden. De gemeente heeft een beheergroep ingesteld: een groepje omwonenden die actief betrokken waren en eens in de zes weken met de gemeente in gesprek ging over hun ideeën en zorgen. Inmiddels komt de groep nog maar twee keer per jaar bij elkaar, omdat de huisvesting goed verloopt.

Samenwerking tussen gemeente, maatschappelijke organisaties en woningcorporaties is daarbij ook van groot belang. Want ondanks participatietrajecten en groot draagvlak kun je met weerstand te maken krijgen:

‘Je kunt ook nét die buurman treffen die echt tegen de komst van vergunninghouders is en niet wil meewerken. Dat gebeurde bij de huisvesting van vier jongens in de wijk. De buurman had veel vooroordelen en dat bleef leiden tot ruzie en problemen. Er is toen te weinig samengewerkt tussen betrokken partijen, de woonconsulent heeft die jongens op eigen houtje ergens anders ondergebracht. We hadden beter samen een oplossing kunnen zoeken: gemeente, omwonenden, woningbouwcorporatie, en wij.’ (Medewerker maatschappelijke organisatie, Breda)

SAMENWERKEN MET PARTNERS BINNEN DE ASIELKETEN

Uit de verkenning kwam ook naar voren dat sommige gemeenten te weinig afstemming ervaren met andere partners, meer vooraan in de asielketen. Dat leidt in de uitvoeringspraktijk, waar gemeenten verantwoordelijk zijn voor de huisvesting en inburgering tot problemen. Een van de gemeenten uit de gesprekken noemt het knelpunt dat de taakstelling die aan een gemeente wordt opgelegd voor een bepaalde periode vaak niet strookt met de aantallen vergunninghouders die via een koppeling van het COA, zich daadwerkelijk melden in de gemeente met een huisvestingsbehoefte. De gemeente ervaart dat ze dan wordt aangesproken op het niet halen van de taakstelling terwijl de aantallen vergunning-houders lager zijn dan de taakstelling. Volgens deze gemeente loopt het huisvestingsproces mede vast door de achterstanden bij het COA in de koppeling van vergunninghouders aan een specifieke gemeente.

‘De huisvesting loopt ook vertraging op door achterstanden en haperingen in het voorliggende asielketenproces: bij het COA en de IND. Je kunt de problemen alleen integraal oppakken, dus kijk naar het hete asielketenproces: vanaf IND tot en met gemeenten. En wat betreft de taakstelling: hou eens op met die oude manier van die taakstelling beoordelen. Dat is ontworpen in een tijd waar er nog niet zoveel vluchtelingen waren. Nu zitten we met halfjaarlijkse quota en inschattingen en prognoses die dan weer achterblijven.’ (Ambtenaar Gemeente Breda)

Gemeenten pleiten er in de gesprekken voor om te voorkomen dat mensen vaak moeten verhuizen en zij zoveel mogelijk worden gehuisvest binnen de gemeente waar zij ook in een AZC hebben verbleven. Hiervoor is meer afstemming nodig met bijvoorbeeld het COA. Zo verwezen verschillende gemeenten naar het belang van integrale samenwerking, heldere communicatie en het anders inrichten van de taakstelling:

‘Je moet integraal goed kijken, wat komt op ons af en hoe gaan we het regelen? Dus wij moeten als gemeente ook aan de bak, ook als het gaat om die uitkeringen. Meer samenwerking en meer afstemming vooraf.’ (Ambtenaar Gemeente Breda)

5 HOE KAN DE RIJKSOVERHEID GEMEENTEN ONDERSTEUNEN BIJ HET VERGROTEN VAN HET DRAAGVLAK ONDER INWONERS EN HET OMGAAN MET WEERSTAND?

Na het verkennen van ervaren draagvlak, weerstand, en concrete initiatieven van gemeenten, richten we ons in dit hoofdstuk op de ondersteuningsbehoeften van gemeenten bij het vergroten van draagvlak en het omgaan met weerstand. Een beperkt aantal (13,5%) van de respondenten (n=178) geeft aan dat de gemeente betrokken is bij een regionaal of landelijk initiatief dat ondersteuning biedt op het gebied van draagvlak en weerstand. In de kwantitatieve verkenning hebben respondenten (n=178) aangegeven wat zij in de toekomst van het Rijk nodig hebben om het draagvlak voor dit onderwerp te vergroten of beter met de weerstand van inwoners om te gaan (figuur 12). De drie meest genoemde antwoorden zijn:

1. Het stimuleren en faciliteren dat er meer woningen c.q. woonruimte beschikbaar komt (65,2%)
2. Een duidelijk onderbouwde visie van het Rijk over de huisvesting (en taakstelling) van vergunninghouders (62,9%)
3. Landelijke communicatie gericht op positieve beeldvorming t.a.v. de huisvesting van vergunninghouders (52,8%)

NB: gemeenten konden meerdere antwoorden geven.

Deze thema's kwamen ook naar voren in verdiepende gesprekken, waar we dieper ingingen op specifieke ondersteuningsbehoeften en concrete voorbeelden. In dit hoofdstuk bespreken we de thema's die betrekking hebben op de belangrijkste ondersteuningsbehoeftes, uitgebreid. Daarbij maken we gebruik van antwoorden uit zowel de enquête als de verdiepende gesprekken.

MEER BETAALBARE WONINGEN

Uit de verkenning blijkt allereerst dat het zorgdragen voor (de bouw en verhuur van) meer betaalbare woningen de meest wenselijke vorm van ondersteuning is die het Rijk kan bieden. Gemeenten zien dat de bouw van sociale huurwoningen te weinig aantrekkelijk is voor coöperaties en projectontwikkelaars en zien daar graag verandering in. Respondenten ervaren (zoals ook eerder beschreven) dat weerstand tegen de huisvesting van vergunninghouders dan ook voornamelijk voortkomt uit het tekort aan woningen en de verdeling van schaarse sociale huurwoningen. Als gemeenten beter kunnen voorzien in de huisvestingsvraag van verschillende groepen inwoners, dan is de aanname dat dat ook leidt tot groter draagvlak voor de huisvesting van vergunninghouders. Gemeenten geven aan dat het Rijk simpelweg het bouwen van meer woningen zou kunnen stimuleren en faciliteren.

Tegelijkertijd zien zij kansen binnen het huidige woningaanbod om beter om te gaan met het schaarse aantal woningen dat er is, met name door meer flexibele wet- en regelgeving en meer financiële middelen. Omdat deze ondersteuningsbehoeften niet direct betrekking hebben op het vergroten van draagvlak maar op het huisvesten van inwoners, lichten we deze hieronder slechts kort toe.

FLEXIBELE REGELGEVING

Gemeenten geven aan verschillende bureaucratische barrières te ervaren bij het bouwen en verhuren van woningen aan inwoners en specifiek aan vergunninghouders. Bij het bouwen van nieuwe woningen vragen verschillende gemeenten de procedures te versoepelen of om meer ruimte te bieden voor creatieve benaderingen binnen de bestaande regels. Zo zei een respondent dat het vergunningentraject voor woningbouwprojecten vereenvoudigd of versneld zou moeten worden. Een andere respondent benadrukte vergelijkbaar dat *'nieuwbouw vastloopt op de stapeling van regels en het gebrek aan ruimte waar gebouwd mag worden'* (Respondent enquête, kleine gemeente). Ook is beschreven dat *'er meer ruimte zou moeten worden gegeven om creatiever te kunnen werken aangezien buitengebied appartementen in leegstaande gebouwen nu heel lastig zijn om te realiseren'* (Respondent enquête, kleine gemeente). Dezelfde problematiek geldt voor de financiering van de huisvesting (en ondersteuning) van vergunninghouders. Bij de bouw van flexwoningen voelen ambtenaren zich soms tegengewerkt doordat ze het geld uit verschillende budgetten van verschillende aandachtsgroepen moeten halen. Dit is niet altijd praktisch, vooral omdat elke gemeente specifieke doelgroepen heeft met verschillende behoeften binnen een bepaald tijdskader. Ze geven de voorkeur aan één budget met meer flexibiliteit.

> 'We zien dat de businesscase vaak onder druk staat als het gaat om flexwoningen. Nu is de huisvesting van Oekraïense ontheemden lucratiever dan realisatie van woningen voor statushouders.' (Respondent enquête, middelgrote gemeente)

Alleenstaande (volwassen) vergunninghouders die wachten op gezinshereniging zijn een moeilijke groep voor gemeenten om te kunnen huisvesten. Zowel woningcorporaties als gemeenten wijzen op de lange duur van de periode waarbinnen gezinshereniging plaatsvindt. Het komt voor dat er wel gezinswoningen beschikbaar zijn, maar niet worden bewoond, omdat het gezin in kwestie nog niet is aangekomen (dat kan maanden of soms nog langer duren). Omdat woningcorporaties minder huur kunnen vragen aan alleenstaanden – en de huur later niet mogen bijstellen wanneer er meer gezinsleden bijkomen – is het huisvesten van deze groep dan ook niet financieel aantrekkelijk. Soms wordt een woning wel toegewezen aan een alleenstaande vergunninghouder, maar als diegene alleen woont in een gezinswoning kan dit tot onbegrip in de buurt leiden. Gemeenten geven daarom aan meer kleine woningen te willen realiseren en bij de bouw van flexwoningen ook aandacht te hebben voor kleine (een- of tweepersoons-) woningen. De bestaande wet- en regelgeving, waaronder de verschillende subsidiestromen voor financiering van huisvesting voor verschillende groepen, wordt in de praktijk als belemmerend ervaren. Zo gaf de gemeente Middelburg tijdens een verdiepend gesprek aan dat goed spreiden en minder geconcentreerd huisvesten van diverse aandachtsgroepen bemoeilijkt wordt door de verschillende budgetten voor aandachtsgroepen. Terwijl zij dat belangrijk vinden voor het creëren van draagvlak en leefbaarheid in de wijk.

‘We willen graag meer flexwoningen realiseren en zouden het liefst een combinatie maken tussen spoedzoekers, Oekraïners, vergunninghouders en eventueel studenten. Zodat je een goede mix krijgt in de buurt. Het zal misschien niet altijd werken, maar het is gewoon lastig om dat te doen, omdat voor al die doelgroepen budget uit een ander potje komt. Voor de Oekraïners komt het uit pot één en voor statushouders komt het uit pot twee. Als je dat allemaal bij elkaar wilt doen, moet je iemand inhuren die goed begrijpt hoe je subsidies moet aanvragen. Daar zijn zelfs speciale bureaus voor, maar dat dat nodig is, is toch van de zotte?’ (Ambtenaar Gemeente Middelburg)

FINANCIËLE MIDDELEN

Gemeenten noemen verschillende zaken rond huisvesting van vergunninghouders waarbij meer financiële middelen als oplossing voor bestaande knelpunten worden gezien. Gemeenten geven ten eerste aan middelen nodig te hebben om meer woningen geschikt te maken voor nareizigers of om woningen gemakkelijker te kunnen splitsen, zodat er meer alleenstaanden kunnen worden gehuisvest.

‘Nu is het mogelijk om subsidie te krijgen voor het geschikt maken van woningen voor gezinnen van vergunninghouders vanaf zeven personen. Dat kan alleen als de woning nog onbewoond is. Het zou stimulerend zijn als dat ook zou kunnen voor het geschikt maken van een woning van twee naar bijvoorbeeld vier personen door bijvoorbeeld een aanbouw te plaatsen. Of door het splitsen van woningen, zodat er meer alleenstaanden kunnen worden geplaatst.’ (Respondent enquête, kleine gemeente)

Ten tweede geven gemeenten aan in de enquête en de verdiepende gesprekken dat het bouwen van betaalbare woningen (sociale huurwoningen en het middensegment) nu vaak te weinig rendabel is (de ‘onrendabele top’). Het gaat dan om zowel sociale huurwoningen als het vrije segment, omdat draagvlak óók te maken heeft met het tekort aan woningen voor niet-vergunninghouders. Maar ook als het gaat om huisvesting voor vergunninghouders lopen gemeenten tegen problemen aan. In het vrije segment kunnen vergunninghouders vaak niet gehuisvest worden omdat er voor woningen die wat betreft huurprijs boven de zogenaamde liberalisatiegrens vallen geen huurtoeslag wordt verstrekt. Financiële middelen zijn soms nodig om dit verschil te overbruggen als het bijvoorbeeld om grote gezinnen gaat die moeilijk te huisvesten zijn. Het zou er ook voor zorgen dat er meer woningen beschikbaar komen en meer vergunninghouders gehuisvest kunnen worden.

‘Financiële steun om woningen (tijdelijk) af te toppen naar de eerste aftoppingsgrens kan hierin helpen. Daarnaast worden er weinig nieuwe woningen (waar zeker in dit segment een nijpend tekort aan is) opgeleverd met huren tot de eerste aftoppingsgrens. Landelijke afspraken met corporaties om woningen in deze speciale gevallen af te toppen, helpt ook. Nu willen bepaalde corporaties dit niet doen, omdat dat ingaat tegen hun beleid in andere gemeenten. Ook geven corporaties aan dat er te veel juridische onzekerheden zitten in het tijdelijk aftoppen of tijdelijk woningendelen van statushouders.’ (Respondent enquête, kleine gemeente)

Ten derde geven gemeenten aan meer structurele financiering nodig te hebben voor de maatschappelijke begeleiding en inburgering van vergunninghouders (zie ook hoofdstuk 4).

Daarbij benoemen verschillende gemeenten dat maatschappelijke begeleiding en inburgering niet alleen meer inzet vragen maar ook langduriger ingezet zouden moeten worden om de kans op een succesvolle integratie in de wijk te vergroten. De veronderstelling is dat dit het draagvlak in de buurt voor de huisvesting van vergunninghouders kan vergroten. Deze citaten van respondenten uit de enquête verduidelijken dat.

> We kopen nu 9 maanden begeleiding in bij Vluchtelingenwerk. Deze 9 maanden zijn precies voldoende voor enige basiskennis en -begeleiding. Idealiter wil je 12 maanden inkopen om zo alles een keer in een jaar meegemaakt te hebben, maar dat geld is er niet. Ook is er op dit moment geen budget om langere ondersteuning in te kopen als dit nodig blijkt te zijn omdat bijv. de woonvaardigheden niet op orde zijn. Met financiële steun kunnen we meer maatwerk leveren, wat uiteindelijk ook van invloed is op de draagvlak in de buurt en omgeving (Respondent enquête, kleine gemeente)

> Voor statushouders zijn er weinig budgetten, behalve nu voor stimulering woningbouw. Maatschappelijke begeleiders en woningcorporaties maken veel uren rondom buurtbemiddeling bij overlast, contacten leggen in straten-buurten, dialoog voeren om mensen te horen en te erkennen waar hun zorgen liggen, cultuurverschillen uitleggen, enzovoort. . Het zou goed zijn om hierin meer te investeren, en wellicht financiële steun te bieden om ook informeel contact te stimuleren in de samenleving, en niet het aantal professionals op te schalen. (Respondent enquête, middelgrote gemeente)

Gemeenten zijn daarin vaak afhankelijk van vrijwilligers en hebben beperkte middelen voor maatschappelijke begeleiding. Een gemeente geeft aan dat meer inzet van professionals in plaats vrijwilligers wenselijk is.

> ‘Het is goed dat er zo veel vrijwilligers zijn, maar soms moet je professionals ook hun werk laten doen. Mensen die uit verschrikkelijke situaties komen, hebben soms meer hulp nodig. Maar dan is het belangrijk te weten: wanneer stopt het werk van een vrijwilliger en begint het werk van de professional? We hebben er veel energie in gestopt: wie pakt welke rol?’ (Ambtenaar Gemeente Berkelland)

Dezelfde gemeente geeft aan dat er heel beperkt financiële middelen beschikbaar zijn voor het organiseren van activiteiten die bijdragen aan ‘een zachte landing’ en goede inburgering, zoals het leren fietsen of zwemmen:

> ‘Als je als gemeente zwemlessen wilt organiseren, moet je een zwembad huren en professionals opleiden en betalen. Dat kost veel en daar is geen structurele financiering voor. Dat maakt het heel onzeker: het is allemaal tijdelijk geld.’ (Ambtenaar Gemeente Berkelland)

Tot slot wordt de behoefte van gemeenten aan meer financiële middelen (vanuit het Rijk) ook een aantal keer genoemd in verband met andere zaken. Deze financiële middelen zijn nodig voor bijvoorbeeld de opvang, coördinatie en beveiliging bij huisvestings-locaties of financiële steun om iets terug te geven aan de buurt, bijvoorbeeld activiteiten voor de buurt.

DUIDELIJKE EN ONDERBOUWDE VISIE VANUIT HET RIJK

Van de bevraagde gemeenten (n=178) geeft 63 procent aan behoefte te hebben aan een gezamenlijke en onderbouwde visie rondom het huisvesten van vergunninghouders vanuit het Rijk. Dat kwam ook naar voren tijdens de verdiepende gesprekken. Deze behoefte heeft te maken met de vraag naar duidelijk, haalbaar, consistent en/of toekomstgericht beleid vanuit de Rijksoverheid.

> ‘Ik zou graag zien dat het ministerie samenwerkt met de VNG om tot een goede visie op huisvesting van de toekomst te komen. Denk hierbij aan gemengde buurten, betaalbare flexwoningen en de verhouding tussen gemeenten/provincies enerzijds en corporaties anderzijds.’ (Respondent enquête, kleine gemeente)

In lijn hiermee ligt de behoefte van enkele respondenten aan duidelijke en heldere communicatie rondom de huisvesting van de vergunninghouders. Respondenten geven aan dat zij graag willen dat de landelijke overheid duidelijk communiceert naar gemeenten én inwoners over het asielbeleid en de huisvesting van vergunninghouders. Het zou gemeenten bijvoorbeeld ondersteunen om te verklaren waarom de taakstelling serieus moet worden genomen en de communicatie naar bewoners makkelijker maken: ‘Daarmee laat (het Rijk) zien dat het belangrijk is en ook gemeenten en woningcorporaties ondersteunt.’ (Ambtenaar Gemeente Berkelland).

Respondenten geven ook aan dat ze graag zouden zien dat er vanuit het Rijk helder en duidelijk wordt gecommuniceerd naar burgers over de toewijzing van woningen. Waarom en aan welke doelgroepen er (met voorrang) woningen worden toegewezen op grond van huidig beleid en regelgeving. Gemeenten hopen dat meer feitelijke en toegankelijke informatie voor burgers zal leiden tot een groter begrip voor vergunninghouders. Daarnaast zou een visie over de gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk en gemeenten voor het huisvesten van vergunninghouders helpen verantwoordelijkheden tussen Rijk en gemeenten over en weer duidelijker te maken. Die visie zou moeten communiceren waar het Rijk en gemeenten samen voor staan: waarom het nodig is en hoe partijen samen zorgen voor voldoende, passende en eerlijke huisvesting voor vergunninghouders.

LANDELIJKE COMMUNICATIE

Uit de enquête en verdiepende gesprekken blijkt dat er bij gemeenten behoefte bestaat aan ondersteuning vanuit het Rijk in de vorm van landelijke communicatie-uitingen gericht op positieve beeldvorming (als tegenhanger van de overwegend negatieve berichtgeving in de media) en het tegengaan van de verspreiding van misinformatie en desinformatie (zie hoofdstuk 4 voor begripsverheldering) ten aanzien van de huisvesting van vergunninghouders. Voornamelijk omdat volgens de respondenten bestaande weerstand veelal wordt ingegeven vanuit misinformatie, vooroordelen en (angst voor) overlast. Dat kwam ook naar voren in hoofdstuk 4. Respondenten geven aan dat positieve beeldvorming kan bijdragen aan het verminderen en voorkomen van vooroordelen jegens vergunninghouders en angst voor overlast. In de verdiepende gesprekken werd door verschillende gemeenten geopperd dat een landelijke campagne die feitelijke informatie over huisvesting van vergunninghouders verspreidt, wenselijk zou zijn. Een nationale campagne vanuit het Rijk zou kunnen dienen om ‘het echte verhaal’ te ondersteunen, feitelijke informatie te geven en negatieve berichtgeving tegen te gaan.

‘De doelgroep wordt vaak verkeerd in de media weggezet. De juiste informatie en de persoonlijke verhalen zien we weinig. Arbeidsmigranten en studiemigranten vormen de grootste groep binnen de totale migratie. Het aandeel asielzoekers is in verhouding niet zo groot, maar krijgt veruit de meeste – veelal negatieve – aandacht in de media.’ (Ambtenaar Gemeente Súdwest-Fryslân)

Gemeenten doen op lokaal niveau hun best om inwoners van goede uitleg en feiten te voorzien terwijl ze ook regelmatig te maken hebben met misinformatie die o.a. via landelijke media wordt verspreid (zie ook hoofdstuk 4). Gemeenten in dit onderzoek geven aan dat dit volgens hen veel effectiever zou zijn als dit op landelijk niveau zou worden aangepakt. Daarnaast pleiten respondenten ervoor om niet alleen te letten op de achtergrond van vergunninghouders en waar ze vandaan komen, maar ook om in te zetten op meer positieve beeldvorming waarin bijvoorbeeld de talenten of de succesvolle integratie wordt belicht. Een voorbeeld hiervan zien we in de gemeente Arnhem waarbij een uit Syrië gevluchte vergunninghouder al een aantal jaar als columnist werkzaam is voor dagblad De Gelderlander. In zijn columns ‘schrijft hij op een speelse manier over de cultuurverschillen tussen de Nederlandse en Syrische samenleving. Het doel is daarbij altijd om wederzijds begrip te kweken.’ (van der Vegt, 2021). Daarnaast werkt hij sinds 2023 als regisseur inburgering voor de gemeente Arnhem waarin hij andere nieuwkomers met zijn ervaringskennis helpt om een goede start te maken.

‘Aanvullend op die beeldvorming en informatie, het is ook heel goed om te benadrukken dat het ook mensen zijn met eigen kracht en eigen capaciteiten. Het beeld wat nu veel in het nieuws is, is die van de relschopper of (…) zielige vluchtelingen. Het zijn mensen (…) die van waarde kunnen zijn in de maatschappij.’ (Ambtenaar Gemeente Berkelland)

Ook weten we uit eerder onderzoek dat landelijke overheidscampagnes op lange termijn kunnen werken aan gedragsverandering. Maar deze hebben alleen effect wanneer de communicatie langdurig en steeds terugkerend is, een consistente boodschap bevat en het gewenste gedrag van mensen concreet benoemd wordt (Renes et. al, 2011). Meer over wat werkt bij het inzetten van communicatie lees je in hoofdstuk 6.

PRAKTISCHE COMMUNICATIEONDERSTEUNING EN GOEDE VOORBEELDEN

Behalve landelijke inzet op het gebied van communicatie en beeldvorming is er bij een deel van de gemeenten (38,8%) ook behoefte aan praktische ondersteuning in de vorm van richtlijnen en communicatiestrategieën rond de huisvesting van vergunninghouders. Ten slotte ziet ook een deel van de respondenten (34,3%) het delen van ‘goede voorbeelden’ om het draagvlak te vergroten bij inwoners, als gewenste vorm van ondersteuning vanuit de Rijksoverheid.

Figuur 12. Hoe kan de Rijksoverheid gemeenten ondersteunen bij het vergroten van het draagvlak onder inwoners en het omgaan met weerstand? (n=178)

* Percentage van ‘n’; **meerdere antwoorden mogelijk.

6 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Deze verkenning richtte zich op de aard en de omvang van draagvlak en weerstand van inwoners rond de huisvesting van vergunninghouders, waargenomen door ambtenaren van Nederlandse gemeenten. Inwoners zelf zijn voor dit onderzoek niet bevraagd. Om beter zicht te krijgen op de aard en omvang van ervaren draagvlak en weerstand, en op wat werkt bij het vergroten van het draagvlak en op de ondersteuningsbehoeften van gemeenten, heeft Movisie alle Nederlandse gemeenten (uitgezonderd Caribisch Nederland) gevraagd een enquête in te vullen. Een groot deel van de uitgenodigde gemeenten (221) hebben hier gehoor aan gegeven. Ook zijn er vijf verdiepende gesprekken gevoerd met medewerkers van gemeenten en een aantal medewerkers van lokale samenwerkingspartners zoals woningcorporaties, maatschappelijke organisaties, VluchtelingenWerk en het COA.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de huisvesting van vergunninghouders en doen dit op verschillende manieren. Veel gemeenten kiezen ervoor statushouders voorrang te geven op de woningmarkt om ervoor te zorgen dat zij hun taakstelling kunnen behalen en vergunninghouders uit de asielopvang kunnen doorstromen. De permanente huisvesting van vergunninghouders in bestaande sociale huurwoningen komt daarbij het meeste voor. Uit de verkenning blijkt dat veel gemeenten wel eens weerstand ervaren tegen de huisvesting van vergunninghouders, maar dat die weerstand meestal licht van aard is en veelal een enkele keer voorkomt. Iets minder dan een kwart van de gemeenten (23,3%) geeft aan dat ze regelmatig lichte vormen van weerstand ervaren. Deze weerstand uit zich voornamelijk in de vorm van protestbrieven, e-mailtjes of negatieve uitingen op sociale media. Sterke weerstand of weerstand die zich uit in wetsovertredingen komt relatief weinig voor. Daarbij zien we dat gemeentebestuurders en vergunninghouders zelf het vaakst het ‘mikpunt’ van de weerstand zijn.

OORZAKEN

Uit de verkenning wordt duidelijk dat het huidige woningtekort de belangrijkste oorzaak is voor de door gemeenten waargenomen weerstand. Gemeenten geven aan dat inwoners vooral ontevreden zijn over de voorrangspositie van vergunninghouders op de woningmarkt, terwijl zij, of hun kinderen, ook zo moeilijk aan een woning komen. Daarnaast worden de angst voor overlast en verandering van de wijk als belangrijk motief van inwoners gezien voor weerstand tegen de huisvesting van vergunninghouders. Negatieve berichtgeving over vergunninghouders en asielzoekers in de media, spelen hierbij een belangrijke rol volgens gemeenten.

Wanneer er sprake is van ervaren weerstand bij inwoners, en zij die uiten, dan is die volgens gemeenten vooral van algemene aard en niet gericht op een specifieke groep vergunninghouders (huishoudsamenstelling) of een specifieke huisvestingsvorm. Toch ervaren gemeenten wel verschillen in houding ten opzichte van verschillende groepen vergunninghouders. De houding van inwoners ten opzichte van de huisvesting van gezinnen met een of meerdere kinderen wordt relatief het meest positief beoordeeld door de respondenten. De houding van inwoners tegenover de huisvesting van alleenstaande vergunninghouders in sociale huurwoningen in afwachting van gezinshereniging wordt

relatief het meest negatief beoordeeld, net als de huisvesting van verschillende groepen vergunninghouders op één locatie. Uit de overige resultaten kunnen we afleiden dat een negatieve houding vooral speelt als een alleengaande vergunninghouder in afwachting van nareizende gezinsleden in zijn eentje een eengezinswoning bewoont.

Waar lichte vormen van weerstand door bijna alle respondenten (met een lage frequentie) worden waargenomen, geldt dat veel minder voor het waarnemen van steun als uiting van draagvlak voor de huisvesting van vergunninghouders. In bijna twee derde (62,9%) van de gemeenten worden vormen van lichte steun een enkele keer of regelmatig ervaren. Bijvoorbeeld via telefoontjes, mailtjes, brieven of berichten op sociale media. Gemeenten hebben hiervan een veel minder goed beeld en zijn minder bekend met de motieven van inwoners om juist steun te betuigen aan huisvesting van vergunninghouders. Steun voor het huisvesten van vergunninghouders komt volgens de bevraagde gemeenten vooral voort uit (een meer algemene) solidariteit met vergunninghouders. Soms ontstaat steun ook als reactie op weerstand van anderen.

WAT WERKT IN HET VERGROTEN VAN DRAAGVLAK OF VERMINDEREN VAN WEERSTAND

In lijn met de oorzaken van weerstand worden de oplossingen die bijdragen aan minder weerstand en het vergroten van draagvlak, door gemeenten in eerste instantie vooral gezien in de bouw van meer woningen. Hierbij zien zij vooral een rol voor het Rijk weggelegd. Als we kijken naar wat gemeenten zelf al (kunnen) doen om meer draagvlak te creëren of weerstand te verminderen dan benoemen zij een aantal werkzame elementen: maatschappelijke begeleiding, contact tussen vergunninghouders en de buurt, goede informatie en communicatie, de inzet van sleutelpersonen en tot slot samenwerking met inwoners en andere partijen in de asielketen.

HOE KAN HET RIJK GEMEENTEN ONDERSTEUNEN?

Het Rijk kan gemeenten op verschillende manieren ondersteunen bij het vergroten van draagvlak bij inwoners. Gemeenten geven zelf aan dat voor groter draagvlak, ten eerste, meer woningen nodig zijn. Het gaat daarbij om woningen voor vergunninghouders, maar ook om huisvesting voor andere inwoners die moeilijk aan een (sociale) huurwoning kunnen komen. Dat zorgt voor minder onvrede over de voorrangspositie van vergunninghouders. Daarbij zien gemeenten kansen om beter om te gaan met de schaarste op de woningmarkt door meer flexibiliteit en minder schotten in wet- en regelgeving. Ook financiële middelen kunnen helpen om woningen aan te passen en zo meer woningen beschikbaar te maken. Ten tweede geven gemeenten aan dat een duidelijke en onderbouwde visie vanuit het Rijk over de huisvesting van vergunninghouders hen kan ondersteunen bij het verantwoorden van beleid en het vergroten van draagvlak. Een derde belangrijke ondersteuningsbehoefte is het tegengaan van des- en misinformatie en negatieve beeldvorming rond de huisvesting van vergunninghouders. Gemeenten noemen bijvoorbeeld een publiekscampagne gebaseerd op feitelijke, onderbouwde en positieve informatie over het beleid en de huisvesting van vergunninghouders. Uit bestaande kennis weten we dat dat alleen effectief is als zo'n campagne gedurende lange tijd, en onder bepaalde voorwaarden, wordt ingezet.

AANBEVELINGEN VOOR HET VERGROTEN VAN DRAAGVLAK

De bevindingen uit de verkenning sluiten vrijwel naadloos aan op bestaande literatuur en op Movisies ‘Wat werkt’-kennis over het vergroten van draagvlak bij de komst en opvang van nieuwkomers. Eerder onderzoek (Postmes et al., 2017) wijst op twee manieren waarop draagvlak vergroot kan worden: door het bevorderen van contact tussen groepen en door middel van communicatie gericht op het voorkomen van wij-zij-denken. Uit deze verkenning blijkt dat de bevraagde gemeenten al veelvuldig inzetten op deze twee werkzame elementen, door bijvoorbeeld maatschappelijke begeleiding, buurtprojecten, evenementen en lokale campagnes. Deze twee strategieën, waar al veel onderzoek naar is gedaan, willen we tot slot graag meegeven aan gemeenten en het Rijk om richting te geven aan het beleid en de uitvoering rondom de huisvesting van vergunninghouders.

Contact en begeleiding

Uit veel bestaande studies blijkt verder dat contact – onder de juiste omstandigheden – een bewezen effectieve strategie is. Contact met één persoon uit een andere groep kan er al voor zorgen dat iemand positiever denkt over die hele groep (van Wonderen & Felten, 2019; Bazzi et al., 2019; Pettigrew & Tropp, 2006). Dat blijkt ook uit de ervaringen van gemeenten, die in de verdiepende gesprekken aangaven op allerlei manieren te werken aan contact tussen vergunninghouders en andere buurtbewoners. Zoals moestuinprojecten of samen met andere bewoners naar de bibliotheek in Súdwest-Fryslân en de inzet op langdurige maatschappelijke begeleiding bij het wonen in een nieuwe buurt, zoals dat in Echt-Susteren gebeurt. Uit de door gemeenten genoemde voorbeelden waarin bewust wordt gewerkt aan succesvolle inburgering en integratie van vergunninghouders kunnen we concluderen dat dit waarschijnlijk ook bijdraagt aan het draagvlak voor de huisvesting van vergunninghouders. Hierbij hebben we twee aanbevelingen. Uit eerder onderzoek (Santpoort & Stobbe, 2023) weten we dat gemeenten het als belemmering zien dat ze vaak afscheid nemen van asielzoekers die een verblijfsstatus hebben gekregen en bij wie zij juist hebben geïnvesteerd in vroegtijdige integratie en het contact tussen asielzoekers en buurtbewoners. Meer mogelijkheden voor gemeenten om vergunninghouders te huisvesten in gemeenten waarin zij ook in een azc hebben verbleven zou hierbij helpen. Ten tweede vraagt werken aan draagvlak en wederzijds begrip vraagt ook aandacht voor omwonenden. Meer contact tussen vergunninghouders en andere (buurt)bewoners kunnen ervoor zorgen dat de angst voor overlast en de angst voor het veranderen van de wijk vermindert. Een aandachtspunt is wel dat vergunninghouders veelal in superdiverse wijken worden gehuisvest en dat daarbij niet te makkelijk moet worden uitgegaan van een algemeen geldend ‘normen en waarden’ kader waar vergunninghouders vertrouwd mee moeten worden gemaakt.

Communicatie en handvatten voor het omgaan met desinformatie

Communicatie is van groot belang bij het beïnvloeden van draagvlak. De manier van communiceren vanuit het Rijk of gemeenten kan draagvlak vergroten, maar ook weerstand voeden. Dat blijkt uit de ervaringen van gemeenten, beschreven in hoofdstuk 4 en uit hun ondersteuningsbehoeften (zoals een duidelijke en onderbouwde visie en landelijke communicatie waarin juiste, feitelijke informatie wordt gedeeld en meer aandacht is voor positieve beeldvorming). Gemeenten gaven zowel in de vragenlijst als in de verdiepende gesprekken aan last te hebben van uitingen in de media waarin sprake is van mis- of desinformatie en een (bewust) negatieve beeldvorming over vergunninghouders. Dat zien we ook terug in het grote aantal gemeenten dat ‘de angst voor overlast door vergunninghouders’ noemt

als belangrijkste motief voor weerstand bij inwoners (zie hoofdstuk 3). Daaruit blijkt dat omwonenden vooral overlast verwachten, terwijl zij vaak geen daadwerkelijke overlast ervaren.
Die ervaringen zijn vergelijkbaar met wat we weten uit onderzoek naar berichtgeving over vluchtelingen. Uit onderzoek weten we dat de meeste berichtgeving over vluchtelingen negatief van aard is en dat er vaak over vluchtelingen wordt geschreven in verband met problemen, conflict, criminaliteit en overlast (bijvoorbeeld Vicsek et al., 2008; Esses et al., 2017; Postmes et al., 2017). Die berichtgeving voedt of versterkt weerstand bij inwoners en heeft een negatief effect op het draagvlak voor de huisvesting van vergunninghouders.
Er is uitgebreid onderzoek gedaan naar hoe je communicatie in kunt zetten om draagvlak te vergroten (Postmes et al., 2017). Bestaande kennis benadrukt het belang van de aandacht voor humaniteit en voor het voorkomen van wij-zij-denken in communicatie. Dit kan op verschillende manieren: door het inzetten op empathie, het vergroten van kennis en het stellen van normen. Het inzetten op empathie kan bijvoorbeeld door persoonlijke verhalen van vergunninghouders te delen zoals de gemeente Berkelland dat deed (zie hoofdstuk 4). Dat kan ook door te laten zien uit hoeveel verschillende mensen een groep vergunninghouders bestaat (multipele categorisatie) en door positieve verschillen uit te lichten (Postmes et al., 2017). Ook het vergroten van kennis over vergunninghouders bij omwonenden draagt bij aan het versterken van empathie voor vergunninghouders. Ten slotte kan het goed werken om in communicatie een beroep te doen op de gezamenlijke normen en waarden van inwoners en nieuwkomers (re-humaniseren). Bijvoorbeeld door naastenliefde en gastvrijheid en gelijkwaardigheid te benadrukken. Daarbij weten we uit onderzoek dat campagnes op lange termijn kunnen bijdragen aan het realiseren van houding- en/of gedragsverandering (Renes et al., 2011).

Naast manieren voor het vergroten van draagvlak gaven gemeenten die we hebben gesproken ook aan dat zij weinig handvatten hebben om de verspreiding van mis- en desinformatie tegen te gaan. Er is inmiddels veel bekend over hoe je de (verspreiding van) desinformatie kunt tegengaan. Er zijn voor gemeenten en andere overheden diverse tools beschikbaar, zoals de handreiking omgaan met desinformatie voor overheden (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2022) en het handboek ‘debunken’ (Lewandowsky et al., 2020). Het (opnieuw) onder de aandacht brengen hiervan bij gemeenten, in het kader van het huisvestingsvraagstuk, kan gemeenten ondersteunen.

TOT SLOT

Draagvlak is een ingewikkeld begrip, dat door ontzettend veel factoren beïnvloed wordt. Factoren waar gemeenten niet altijd invloed op kunnen uitoefenen. Gemeenten zijn lokaal verantwoordelijk voor de huisvesting van vergunninghouders, maar zijn daarvoor afhankelijk van landelijk beleid ten aanzien van wonen en migratie en van de opstelling van andere partijen die een rol spelen in de asielketen, waarop zij alleen lokaal invloed kunnen uitoefenen. En ten slotte is de publieke opinie waarin de houding van burgers rond de huisvesting van vergunninghouders wordt weerspiegeld, een bepalende en tegelijk lastig te beïnvloeden factor voor het draagvlak.

7 BRONNEN

Bazzi, S., Gaduh, A., Rothenberg, A. D., & Wong, M. (2019). Unity in diversity? how intergroup contact can foster nation building. *American Economic Review*, 109(11), 3978-4025.

Boedeltje, M., & de Graaf, L. (2004). Draagvlak nader bekeken. Een verkenning van het begrip draagvlak binnen interactief beleid op lokaal niveau vanuit een normatief en instrumenteel perspectief.

Boedeltje, M. M. (2009). Draagvlak door interactief bestuur: fictie of feit? Universiteit Twente.

Borell, K., & Westermark, Å. (2018). Siting of human services facilities and the not in my back yard phenomenon: A critical research review. *Community Development Journal*, *53*(2), 246-262.

Brief, A. P., Umphress, E. E., Dietz, J., Burrows, J. W., Butz, R. M., & Scholten, L. (2005). Community Matters: Realistic Group Conflict Theory and the Impact of Diversity. Academy of Management Journal, 48(5), 830-844. https://doi.org/10.5465/amj.2005.18803925

Graaf, L. (2007). Gedragen beleid. Een bestuurskundig onderzoek naar interactief beleid en draagvlak in de stad Utrecht [Universiteit Utrecht]. https://www.zonmw.nl/sites/zonmw/files/typo3-migrated-files/PBD_proefschrift_Laurens_de_Graaf.pdf

Esses, V. M., Hamilton, L. K., & Gaucher, D. (2017). The global refugee crisis: Empirical evidence and policy implications for improving public attitudes and facilitating refugee resettlement. Social Issues and Policy Review, 11(1), 78-123. https://doi.org/10.1111/sipr.12028

Huddy, L. (2001). From Social to Political Identity: A Critical Examination of Social Identity Theory. Political Psychology, 22(1), 127-156. https://doi.org/10.1111/0162-895X.00230

Kanne, P., van de Koppel, M. & van de Schelde, A. (2023) Maar waar zijn we het dan wel over eens? Deel II: immigratie & Asiel. I&O research

Kool, C. (2021). Nieuwe inzichten in draagvlakvorming: Hoe ontstaat steun of weerstand voor tijdelijke woningen? Een onderzoek naar maatschappelijk draagvlak bij de realisatie van flexwoningprojecten [Universiteit Utrecht]. https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/41107/Masterscriptie_Kool_9592822.pdf?sequence=1

Lesbirel, S. H. (1998). NIMBY Politics in Japan: Energy Siting and the Management of Environmental Conflict. Cornell University Press. https://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctvr7f8d7

Lewandowsky, S., Cook, J., & Lombardi, D. (2020). *Debunking Handbook 2020* [Dataset]. Databrary. https://doi.org/10.17910/B7.1182

Lubbers, M., Coenders, M., & Scheepers, P. (2006). Objections to Asylum Seeker Centres: Individual and Contextual Determinants of Resistance to Small and Large Centres in the Netherlands. *European Sociological Review*, *22*(3), 243-257. https://doi.org/10.1093/esr/jci055

Mensink, W. & E. van Miltenburg (2018). Eerder ambivalentie dan polarisatie over het vluchtelingenvraagstuk. *J. Dagevos, A. Odé, P. Beckers en K. de Vries (red.), Nieuwe wegen voor vluchtelingen in Nederland. Over opvang, integratie en beleid*, 189-212.

Ministerie van Algemene Zaken (2013, januari 21). Huisvesting statushouders—Asielbeleid—Rijksoverheid.nl [Onderwerp]. Ministerie van Algemene Zaken. https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/huisvesting-asielzoekers-met-verblijfsvergunning

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2022). *Handreiking omgaan met desinformatie*. https://www.weerbaarbestuur.nl/sites/default/files/inline-files/BZK%20-%20Handreiking%20omgaan%20met%20desinformatie.pdf

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2024). Verkenning: In gesprek met gemeenten over de huisvesting van vergunninghouders - Publicatie - Home | Volkshuisvesting Nederland [Publicatie]. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. https://www.volkshuisvestingnederland.nl/documenten/publicaties/2024/04/11/verkenning-in-gesprek-met-gemeenten-over-de-huisvesting-van-vergunninghouders

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2023, januari 31). *Wat is het verschil tussen misinformatie en desinformatie? - AIVD* [Onderwerp]. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. https://www.aivd.nl/onderwerpen/extremisme/vraag-en-antwoord/onderwerpen/extremisme/vraag-en-antwoord/wat-is-het-verschil-tussen-misinformatie-en-desinformatie

Olzak, S. (2013). Competition Theory of Ethnic/Racial Conflict and Protest. *Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements*. https://doi.org/10.1002/9780470674871.wbespm043

Peeters, T., van Waesberghe, E. S., Mesic, A., & van Wonderen, R. (2020). Van persoonlijke krenking tot vertrouwensbreuk.

Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. Journal of Personality and Social Psychology, 90(5), 751-783. https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.5.751

Postmes, T., Grodijn, E., Kuppens, T., Gootjes, F., & Albada, K. (2017). Draagvlak Migratiebeleid. Rijksuniversiteit Groningen. https://www.rug.nl/news/2018/01/draagvlak_migratiebeleid_finaal.pdf

Renes, R.J., Putte, B van den e.a. (2011). Gedragsverandering via campagnes. Dienst publiek en communicatie, Ministerie van Algemene Zaken

Ruelle, H., & Bartels, G. (1998). Draagvlak en de wisselwerking tussen zender en ontvanger. De transactionele overheid. Communicatie als instrument: zes thema's in de overheidsvoorlichting, Kluwer Bedrijfsinformatie, Utrecht, 403-409.

Santpoort, R., Stobbe, E.(2024). Asielopvang: Wat werkt bij het informeren en betrekken van inwoners? Movisie. https://www.movisie.nl/publicatie/asielopvang-wat-werkt-informeren-betrekken-inwoners

van der Vegt, E. (2021, december 19). Columnist Anwar Manla Sadoon van De Gelderlander valt in de prijzen | Arnhem | gelderlander.nl. *De Gelderlander*. https://www.gelderlander.nl/arnhem/columnist-anwar-manla-sadoon-van-de-gelderlander-valt-in-de-prijzen~af98b3ee/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F&cb=73ff1d5d-5699-4243-9c60-e74d1aa112b4&auth_rd=1

Wonderen, R. van, & Felten, H. (2019). Waarom contact werkt. Het wat en waarom van sociaal contact tussen mensen die verschillen in afkomst en religie [Publicatie]. Kennisplatform Integratie & Samenleving. https://www.platformjep.nl/documenten/publicaties/2019/07/17/rapport-verkenning-jongeren-en-polarisatie

8 BIJLAGEN

1. Overige grafieken en tabellen
2. Vragenlijst
3. Respondenten

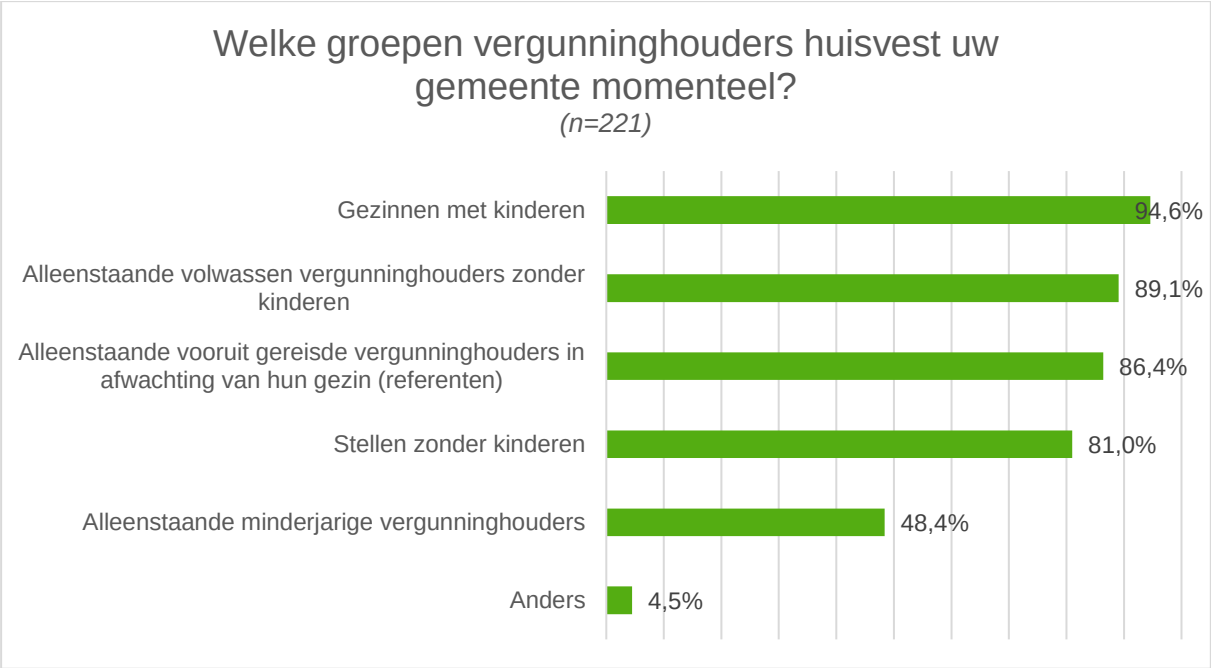
BIJLAGE 1 - OVERIGE GRAFIEKEN EN TABELLEN

Binnen welk beleidsdomein bent u voornamelijk werkzaam?

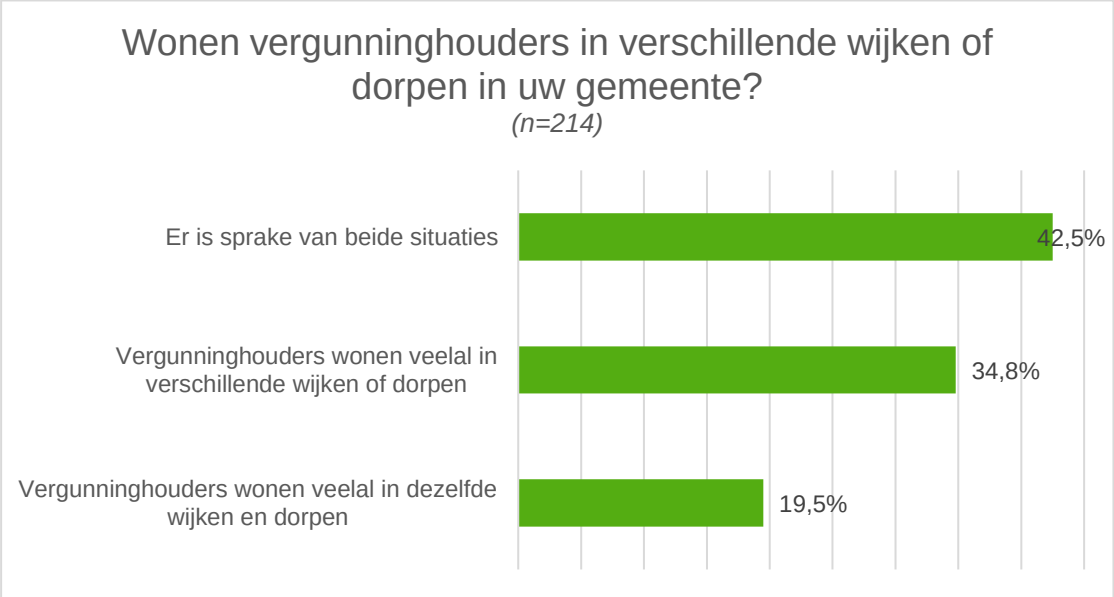
Beleidsdomein	Aantal	Percentage
Sociaal domein	141	63,8%
Ruimtelijk/fysiek domein	65	29,4%
Openbare orde en veiligheid	2	0,9%
Leefbaarheid/wijkaanpak	4	1,8%
Anders	9	4,1%
Totaal	*221*	*100,0%*

Wat is uw functie?

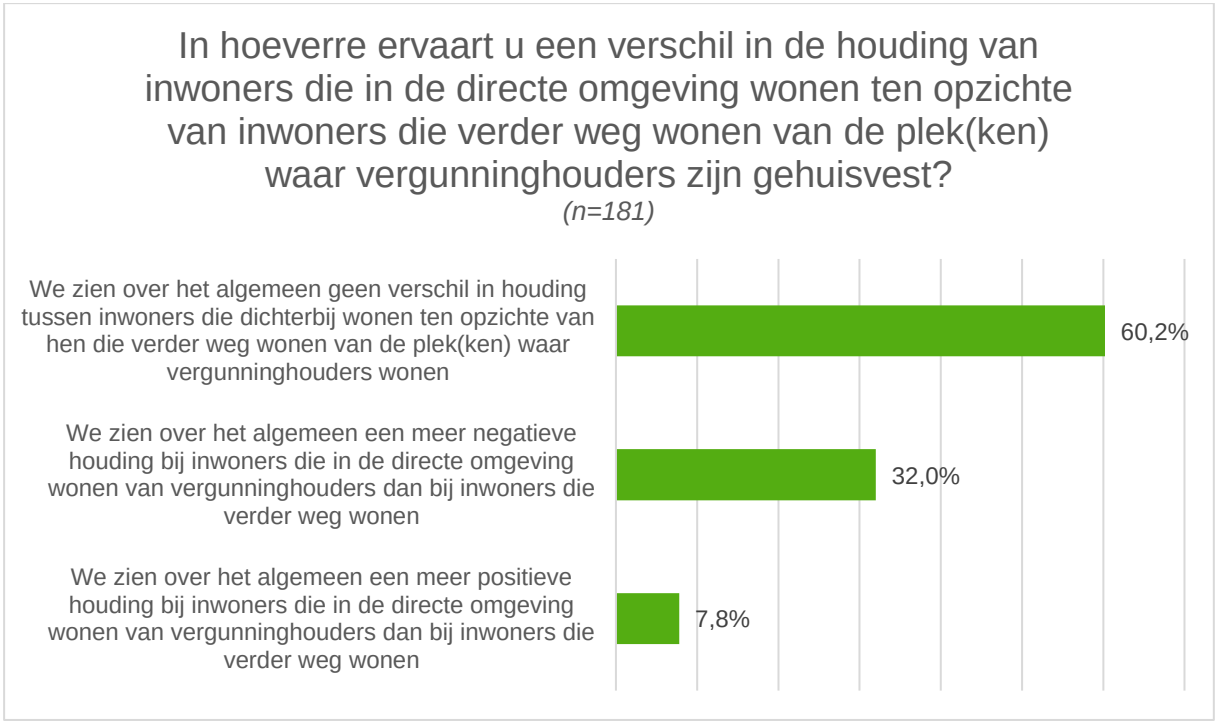
Functie	Aantal	Percentage
Beleidsmedewerker/-regisseur/-ondersteuner/projectleider/consulent asiel(opvang) en inburgering/nieuwkomers	55	25,1%
Beleidsmedewerker/-regisseur/-ondersteuner/projectleider/consulent huisvesting vergunninghouders/statushouders	57	26,0%
Beleidsmedewerker/-regisseur/-ondersteuner/projectleider/consulent huisvesting nieuwkomers/bijzondere doelgroepen	14	6,4%
Beleidsmedewerker/-regisseur/-ondersteuner/projectleider/consulent wonen	58	26,5%
Beleidsmedewerker/-regisseur/-ondersteuner/projectleider/consulent sociaal domein	22	10,0%
Beleidsmedewerker/-regisseur/-ondersteuner/projectleider/consulent werk en inkomen	8	3,7%
Anders	5	2,3%
Totaal	*219*	*100,0%*

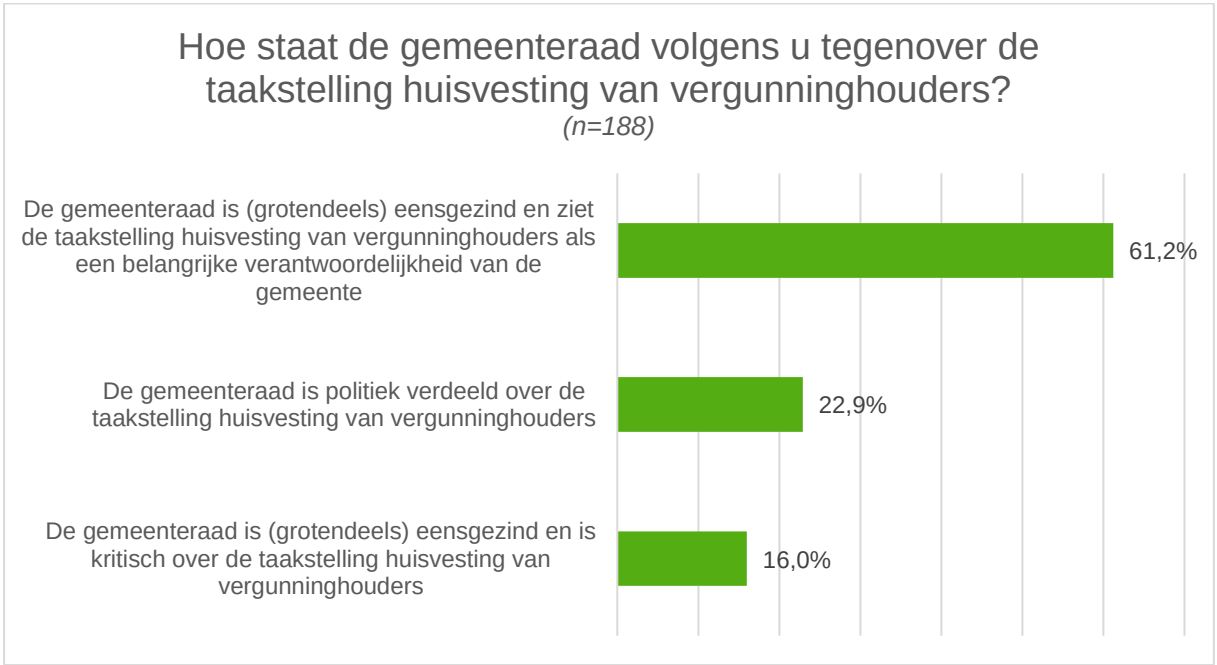
* Percentage van ‘n’; **meerdere antwoorden mogelijk.

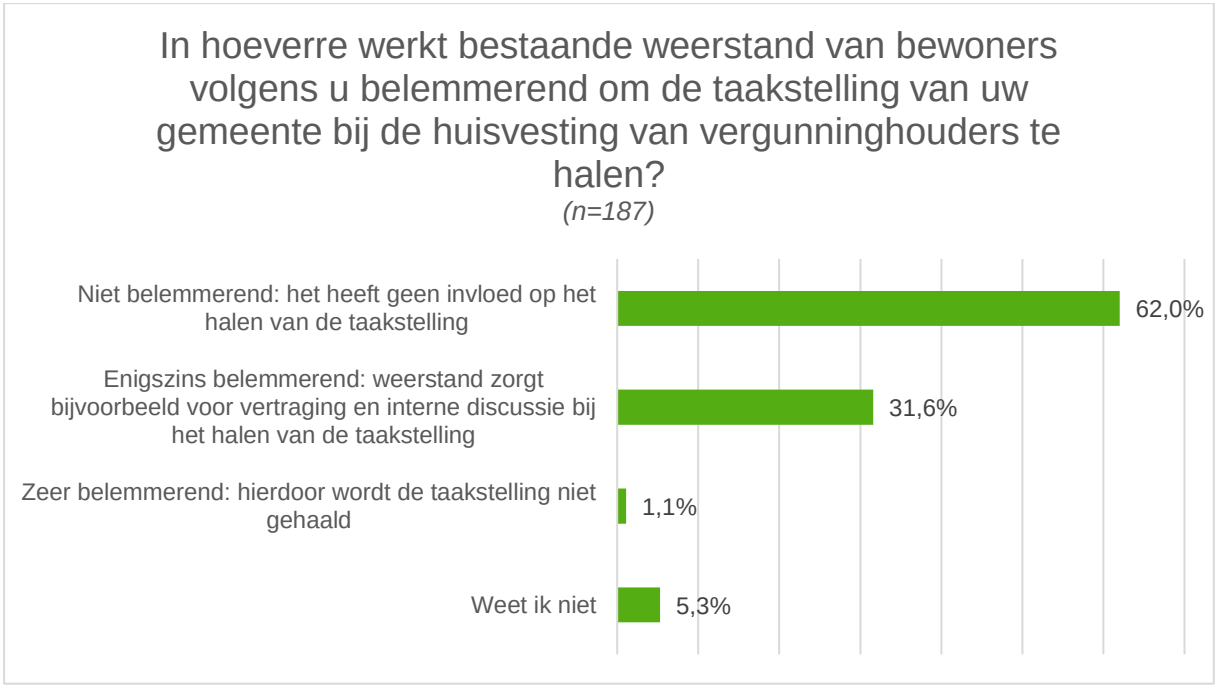
* Percentage van ‘n’.

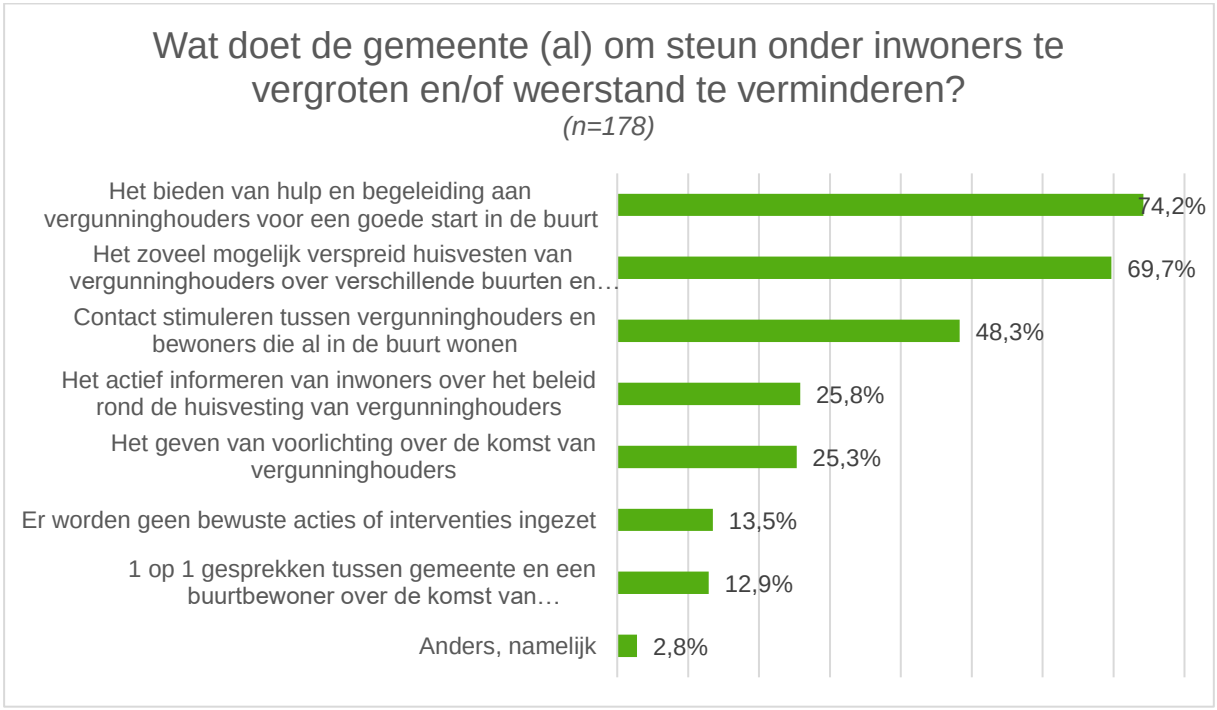
* Percentage van ‘n’.

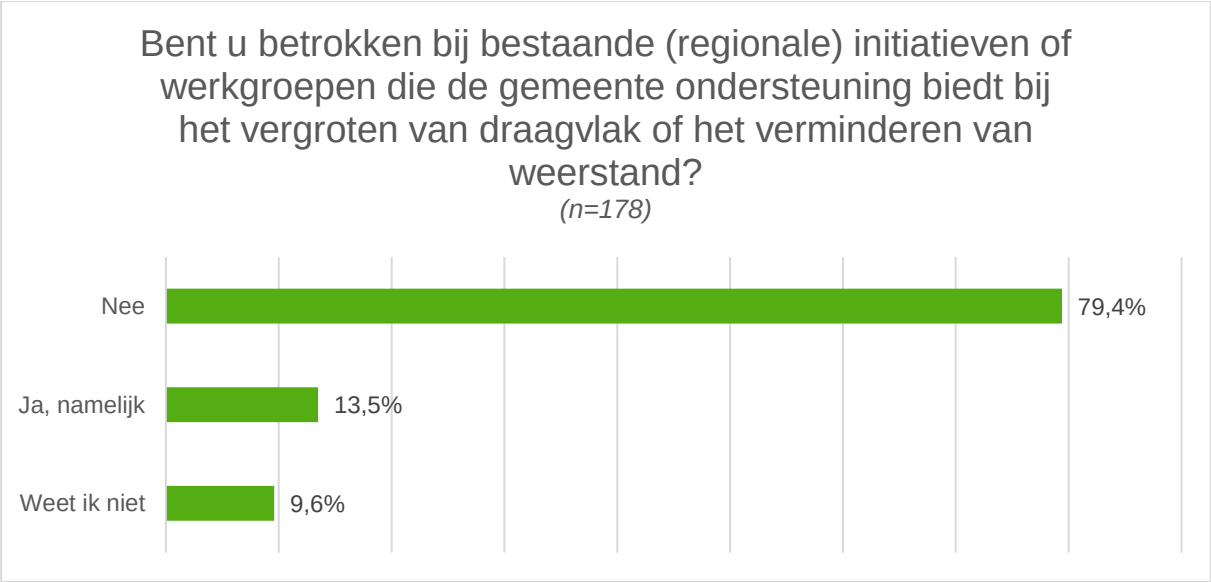
* Percentage van ‘n’.

* Percentage van ‘n’.

* Percentage van ‘n’; **meerdere antwoorden mogelijk.

* Percentage van ‘n’.

BIJLAGE 2 - VRAGENLIJST

Verkenning naar ervaren mate van draagvlak (of het gebrek daaraan) rond de huisvesting van vergunninghouders

Introductie
Welkom bij dit onderzoek naar de aard en omvang van het (gebrek aan) draagvlak dat gemeenten ervaren bij hun inwoners rond de huisvesting van vergunninghouders. Kennisinstituut Movisie voert dit onderzoek uit in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Het invullen van de vragenlijst duurt circa 10 minuten. We vragen u de vragenlijst in 1 keer in te vullen (onderbreken en later verder gaan is niet mogelijk).

De resultaten van dit onderzoek zullen gebruikt worden om gemeenten in de toekomst beter te kunnen ondersteunen bij het omgaan met weerstand en het vergroten van draagvlak bij de huisvesting van vergunninghouders.

U kunt deze vragenlijst anoniem invullen. Om een goed beeld te krijgen van de situatie in verschillende gemeenten vragen we u wel om de gemeente waarvoor u werkzaam bent en uw functie. Het invullen van uw functie is geen verplichte vraag.

In deze vragenlijst bedoelen we met vergunninghouders mensen die in Nederland asiel hebben aangevraagd én een verblijfsvergunning hebben gekregen.

We stellen uw deelname bijzonder op prijs.

I. ACHTERGRONDKENMERKEN

1. Bij welke gemeente bent u werkzaam?
Open vraag (alfabetisch)

2. Hoeveel inwoners heeft uw gemeente?
a. Klein (< 50.000 inwoners)
b. Middelgroot (50.000 - 100.000 inwoners)
c. Groot (> 100.000 inwoners)

3. Binnen welk beleidsdomein bent u voornamelijk werkzaam?
a. Sociaal domein
b. Ruimtelijk/fysiek domein
c. Openbare Orde en Veiligheid
d. Leefbaarheid/Wijkaanpak
e. Anders, nl:

4. **Wat is uw functie?** (niet verplicht)
   a. Beleidsmedewerker/projectleider/consulent asiel(opvang) en inburgering/nieuwkomers
   b. Beleidsmedewerker/projectleider/consulent huisvesting vergunninghouders/statushouders
   c. Beleidsmedewerker/ projectleider/consulent huisvesting nieuwkomers/ bijzondere doelgroepen
   d. Beleidsmedewerker projectleider/consulent wonen
   e. Beleidsmedewerker projectleider/consulent sociaal domein
   f. Beleidsmedewerker/projectleider/consulent werk en inkomen
   g. Anders, namelijk:

5. **Welke groepen vergunninghouders huisvest uw gemeente momenteel?**
   Meerdere antwoordopties mogelijk
   a. Alleenstaande minderjarige vergunninghouders (amv'ers)
   b. Alleenstaande volwassen vergunninghouders zonder kinderen
   c. Alleenstaande vooruit gereisde vergunninghouders in afwachting van hun gezin (Referenten)
   d. Gezinnen met kinderen
   e. Stellen zonder kinderen
   f. Anders, namelijk:

6. **Hoe huisvest uw gemeente momenteel vergunninghouders?**
   Meerdere antwoordopties mogelijk
   a. In permanente huurwoningen in bestaande wijken
   b. In permanente huurwoningen in nieuwgebouwde locaties
   c. In tijdelijke locatie(s)* voor diverse groepen vergunninghouders
   d. In tijdelijke locatie(s)* voor alleengaanden die wachten op gezinshereniging
   e. In locaties speciaal voor alleenreizende minderjarige vluchtelingen (amv'ers)
   f. Vergunninghouders verblijven nog in een azc in afwachting van een woonruimte
   g. Anders, namelijk:

   * In een doorstroomlocatie verblijven meerdere vergunninghouders in afwachting van een permanente woning. Dit is mogelijk in het kader van, onder andere de Hotel- en Accommodatie-regeling (HAR).

7. **Wonen vergunninghouders in verschillende wijken of dorpen in uw gemeente?**
   a. Vergunninghouders wonen in verschillende /wijken of dorpen
   b. Vergunninghouders wonen veelal in bepaalde wijken of dorpen
   c. Er is sprake van beide situaties

8. **Hoe ervaart u in het algemeen de houding van inwoners tegenover het huisvesten van verschillende groepen vergunninghouders? (als een bepaalde huisvestingsvorm of groep vergunninghouders niet voorkomt, of als u het niet kunt beoordelen vult u NVT in)**

	Zeer positief	Positief	Neutraal	Negatief	Zeer negatief	NVT
De huisvesting van alleenstaanden of stellen in huurwoningen						
De huisvesting van gezinnen met kind(eren) in huurwoningen						
De huisvesting van alleenstaanden in afwachting van gezinshereniging in huurwoningen						
De huisvesting van minderjarige vluchtelingen (amv'ers) op één (groeps)locatie						
De kortdurende tijdelijk huisvesting van verschillende groepen op één locatie (hotel, school, kantoor)						
De huisvesting van een groep vergunninghouders samen met een andere groep bewoners (bijv. studenten, ouderen, jongeren)						

9. **Als u weerstand van inwoners ervaart rond de huisvesting van vergunninghouders kunt u dan toelichten of dat te maken heeft met bepaalde groepen vergunninghouders en/of de vorm van huisvesting?**
   a. Vooral bepaalde groepen vergunninghouders roepen bij sommige inwoners weerstand op, namelijk (licht toe)
   b. Vooral bepaalde vormen van huisvesting roepen bij sommige inwoners weerstand op, namelijk (licht toe)
   c. Zowel bepaalde groepen vergunninghouders bepaalde vormen van huisvesting roepen bij sommige inwoners weerstand op, namelijk (licht toe)
   d. We ervaren in algemene zin weerstand bij sommige inwoners ongeacht de huishoudsamenstelling of huisvestingsvorm
   e. We ervaren in algemene zin geen weerstand bij inwoners

   Toelichting

10. Inwoners kunnen hun steun betuigen, niets doen, of weerstand uiten. Kunt u aangeven hoe vaak de volgende uitingen van weerstand, gerelateerd aan de huisvesting van vergunninghouders, voorkomen?

	Nooit	Een enkele keer	Regelmatig
Lichte weerstand. Denk aan enkele protesttelefoontjes, mailtjes, brieven gericht aan de gemeente. Of enkele posts op sociale media.			
Matige weerstand. Denk aan kleinschalige protesten (< 25 deelnemers) en uitingen in (lokale) media of een petitie ondertekenen.			
Sterke weerstand. Denk aan grootschalige protesten (> 25 deelnemers), mobiliseren van andere inwoners via sociale media, flyers en het ondernemen van juridische stappen, zoals een bezwaarschrift of het aanspannen van een kort geding.			
Wet-overschrijdende weerstand. Denk aan vandalisme aan woningen of intimidatie naar personeel of politici of protesten waar geweld gebruikt wordt.			

11. Op wie richt de concrete vorm van weerstand zich?

Meerdere antwoordopties mogelijk

a. De vergunninghouders
b. Professionals of vrijwilligers van maatschappelijke organisaties
c. Buurtgenoten die zich solidair tonen met nieuwe bewoners
d. Medewerkers van woningcorporatie(s)
e. (Wijk)ambtenaren
f. Het gemeentebestuur
g. Anders, namelijk:

12. Welke motieven en drijfveren spelen er in uw ervaring bij inwoners die weerstand uiten bij het huisvesten van vergunninghouders?

Meerdere antwoordopties mogelijk

a. Onvrede over de voorrangspositie van vergunninghouders bij het toewijzen van sociale huurwoningen
b. *Angst voor* overlast veroorzaakt door vergunninghouders
c. *Ervaren* overlast veroorzaakt door vergunninghouders
d. Angst voor verandering in de wijk
e. Een algemene negatieve houding ten aanzien van vergunninghouders
f. Onvrede over de manier waarop de gemeente naar inwoners communiceert over huisvesting van vergunninghouders
g. Onvrede over politieke besluiten die gevolgen hebben voor de wijk of buurt
h. Weet ik niet
i. Anders, namelijk:

13. Hoe staat de gemeenteraad volgens u tegenover de taakstelling huisvesting van vergunninghouders?

a. De gemeenteraad is (grotendeels) eensgezind en ziet de taakstelling huisvesting van vergunninghouders als een belangrijke verantwoordelijkheid van de gemeente
b. De gemeenteraad is (grotendeels) eensgezind en is kritisch over de taakstelling huisvesting van vergunninghouders
c. De gemeenteraad is politiek verdeeld over de taakstelling huisvesting van vergunninghouders

14. In hoeverre werkt bestaande weerstand van bewoners volgens u belemmerend om de taakstelling van uw gemeente bij de huisvesting van vergunninghouders te halen?

a. Niet belemmerend: het heeft geen invloed op het halen van de taakstelling
b. Enigszins belemmerend: weerstand zorgt bijvoorbeeld voor vertraging en interne discussie bij het halen van de taakstelling
c. Zeer belemmerend: hierdoor wordt de taakstelling niet gehaald
d. Weet ik niet

15. Kunt u aangeven hoe vaak de volgende uitingen van steun, gerelateerd aan de huisvesting van vergunninghouders, voorkomen?

	Nooit	Een enkele keer	Regelmatig
Lichte steun. Denk aan enkele steuntelefoontjes, mailtjes of brieven gericht aan de gemeente, of enkele posts op sociale media.			
Matige steun. Denk aan kleinschalige steunprotesten (< 25 deelnemers), enkele uitingen in (lokale) media, een petitie ondertekenen of (een beperkte groep) die zich vrijwillig inzet voor vergunninghouders in de buurt.			
Sterke steun. Bijvoorbeeld grootschalige steunprotesten (> 25 deelnemers), Het opstarten van een bewonersinitiatief die zich inzet voor vergunninghouders of juridische stappen gericht op steun aan vergunninghouders.			
Grensoverschrijdende acties of steunbetuigingen waarbij sprake is van bijv. vandalisme of bedreiging van personeel of politici.			

16. **Welke motieven en drijfveren spelen er in uw ervaring bij inwoners die steun uiten voor de huisvesting van vergunninghouders?**
    Meerdere antwoordopties mogelijk
    a. Solidariteit met vergunninghouders
    b. Een algemene positieve houding ten aanzien van vergunninghouders
    c. Een positieve houding ten aanzien van diversiteit in de bewonerssamenstelling van de wijk
    d. Verontwaardiging of zorgen over negatieve uitingen van andere inwoners over de huisvesting van vergunninghouders
    e. Verontwaardiging over lokaal beleid of politieke besluitvorming rond de huisvesting van vergunninghouders
    f. Steun betuigen aan of positief bekrachtigen van gemeentelijk beleid gericht op huisvesting van vergunninghouders
    g. Onvrede over de manier waarop de gemeente naar inwoners communiceert over huisvesting van vergunninghouders (of andere bijzondere groepen)
    h. Weet ik niet
    i. Anders, namelijk:

17. **In hoeverre ervaart u een verschil in de houding van inwoners die in de directe omgeving wonen ten opzichte van inwoners die verder weg wonen van de plek(ken) waar vergunninghouders zijn gehuisvest?**
    a. We zien over het algemeen een meer positieve houding bij inwoners die in de directe omgeving wonen van vergunninghouders dan bij inwoners die verder weg wonen
    b. We zien over het algemeen een meer negatieve houding bij inwoners die in de directe omgeving wonen van vergunninghouders dan bij inwoners die verder weg wonen
    c. We zien over het algemeen geen verschil in houding tussen inwoners die dichterbij wonen ten opzichte van hen die verder weg wonen van de plek(ken) waar vergunninghouders wonen

18. **Hoe komt u meestal aan uw informatie over steun en/of weerstand onder inwoners gericht op de huisvesting van vergunninghouders?**
    Meerdere antwoordopties mogelijk
    a. Uit eigen waarnemingen (in de gemeente of online)
    b. Van directe collega's
    c. Van collega's uit andere beleidsdomeinen
    d. Van maatschappelijke partners die betrokken zijn bij de huisvesting van vergunninghouders, zoals Vluchtelingenwerk en Humanitas
    e. Van samenwerkingspartners die werkzaam zijn in de wijk, zoals woningcorporaties, welzijnsorganisaties of de wijkteams
    f. Van inwoners of bewonersorganisaties
    g. Uit onderzoek dat de gemeente heeft laten uitvoeren
    h. Uit de berichtgeving in de (lokale) media
    i. Anders, namelijk:

19. **Wat doet de gemeente al om steun onder inwoners te vergroten en/of weerstand te verminderen?**
    Meerdere antwoorden mogelijk
    a) Het zoveel mogelijk verspreid huisvesten van vergunninghouders over verschillende buurten en wijken
    b) Het actief informeren van inwoners over het beleid ronde de huisvesting van vergunninghouders
    c) 1 op 1 gesprekken tussen gemeente en een buurtbewoner over de komst van vergunninghouders in de straat
    d) Het geven van voorlichting over de komst van vergunninghouders
    e) Contact stimuleren tussen vergunninghouders en bewoners die al in de buurt wonen
    f) Het bieden van hulp en begeleiding aan vergunninghouders waardoor zij makkelijker in de buurt een goede start maken/goed integreren
    g) Er worden geen bewuste acties of interventies ingezet
    h) Anders, namelijk:

20. **Wat heeft u nodig om in de toekomst draagvlak op dit onderwerp te vergroten of om te gaan met weerstand? (open vraag)**

21. **Hoe kan de Rijksoverheid gemeenten ondersteunen bij het vergroten van het draagvlak onder inwoners en het omgaan met weerstand?**
    a) Een duidelijk onderbouwde visie van het Rijk over de huisvesting (en taakstelling) van vergunninghouders die gemeenten kunnen communiceren naar inwoners
    b) Richtlijnen en communicatiestrategieën aanreiken rond de huisvesting van vergunninghouders
    c) Meer gemeentelijke samenwerking/delen van best practices
    d) Financiële steun (graag toelichten)
    e) Landelijke communicatie gericht op positieve beeldvorming t.a.v. de huisvesting van vergunninghouders
    f) Het stimuleren en faciliteren dat er meer woningen c.q. woonruimte beschikbaar komt voor iedereen door … (graag toelichten)
    g) Toelichting/Anders, namelijk:

22. **Bent u betrokken bij bestaande (regionale) initiatieven of werkgroepen die de gemeente ondersteuning biedt op dit onderwerp?**
    a) Nee
    b) Weet ik niet
    c) Ja, namelijk:

23. **Kunt u een initiatief of interventie beschrijven binnen uw gemeente die een positief effect heeft gehad op het vergroten van draagvlak en/of het verminderen van weerstand?**
    Niet verplicht

24. **Waarom denkt u dat dit initiatief goed heeft gewerkt?**
    Niet verplicht

Optioneel vervolggesprek

Bent u bereid om eventueel te worden benaderd voor een verdiepend gesprek over draagvlak en weerstand en om inspirerende voorbeelden over uw aanpak te delen?
Wilt u dan uw contactgegevens vermelden?

Met het invullen van uw persoonsgegevens gaat u akkoord dat Movisie deze gebruikt om u éénmalig te benaderen met de uitnodiging deel te nemen aan vervolggesprekken.
Wij zullen uw gegevens niet voor andere doeleinden gebruiken of delen met derden.

Naam:
E-mail:
Telefoonnummer:

Bedankt!

Hartelijk dank voor uw medewerking aan het onderzoek naar de aard en omvang van (ervaren) draagvlak en weerstand t.a.v. de huisvesting van vergunninghouders.

Heeft u vragen naar aanleiding van het onderzoek dan kunt u contact opnemen met
Daan de Bruijn, senior-onderzoeker Movisie
d.debruijn@movisie

BIJLAGE 3 - RESPONDENTEN

Berkelland
Gemeente Berkelland

Middelburg
Gemeente Middelburg

Echt-Susteren
Gemeente Echt-Susteren
ZOwonen
Nester
Stichting Menswel

Breda
Gemeente Breda
’t Koetshuis

Súdwest-Fryslân
Gemeente Súdwest-Fryslân
COA
VluchtelingenWerk
Dynhus
Accolade